

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896.

Första Kammaren.

N:o 6.

Onsdagen den 19 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet friherre *Rappe* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående pension å allmänna indragningsstaten å f. d. regementsläkaren A. F. Ståls enka Charlotta Theresia Stål, född Petterson,

2:o) angående försäljning till Hallsbergs stationssamhälle af ett jordområde från förra militiebostället Berg n:o 1 i Örebro län, och

3:o) angående förhöjning i vissa fall af de vid statens jernvägstrafik anstälde banvakters löneförmåner.

Justerades protokollet för den 12 i denna månad.

Anmäldes och bordlades:

statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet, och

lagutskottets utlåtande n:o 16, i anledning af justitieombudsmannens framställning angående stämningstidernas förkortandem.m.

Företogs val af en suppleant i bevillningsutskottet efter herr Almquist; och befans, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedd herr Berg, Gustaf B., med 75 röster.

Sedan, på sätt kammarens protokoll för den 15 i denna månad utvisar, rektor G. W. Bucht afsagt sig det honom af kammaren lemnade uppdrag att vara revisorssuppleant för granskning af riksbankens afdelningskontors i Hernösand förvaltning och räkenskaper för sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början

den 2 nästinstundande mars, företogs nu val efter honom af en revisorssuppleant för omförmälda granskning; och befans, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedd herr Qvist, N. D., sågverksdisponent å Strömnäs, med 57 röster.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda betänkande n:o 1.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 15 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. hof- och slottsstaterna, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 15 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Öfverflyttning
af en division
från Göta till
Svea hofrätt
m. m.

Punkten 1.

Mom. a).

Herr Ölander: Jag har ju icke kunnat hysa den djerfva förhoppningen, att min motion skulle antagas vid denna riksdag, och jag är utskottet tacksam för den välvilja, det egnat den samma. Innan emellertid frågan af kammaren företages till afgörande, ber jag att till bevis om det befogade i motionen få påpeka några omständigheter, som kanske icke varit fullt beaktade.

Det är ju klart, att hofrätterna äro afsedda att utgöra öfverdomstolar inom de särskilda orter, der de äro förlagda. Om det skall vara någon mening härmed, är det väl den, att dessa öfverrätter skola hafva till ändamål att underlätta det besvär, som för en missnöjd part är förenadt med anförande af klagan öfver underrätts utslag. Men om dessa öfverrätter af nu nämnda skäl ansetts erforderliga inom Göta land och Skåne med dess områdes ringa utsträckning och genomkorsade som de äro af jernvägar i alla riktningar, huru mycket större anspråk skall då icke Norrland, detta vidsträckta och med jernvägar så klen försedda Norrland, hafva att få en egen hofrätt för sig. Dertill kommer, att Norrland i afseende på sitt näringslif, sin industri och sina affärsförhållanden är så ofantligt olikt andra delar af riket, att det verkligen fordras en ganska noggrann kännedom härom för att kunna riktigt bedöma deraf härflytande rättstvister. Att nu låta personer med fullständig obekantskap med dessa förhållanden öfverse och afgöra mål, hvilka förut af underdomstolarne med deras med de norrländska förhållandena fullt förtrogna personal blifvit i första instans afdömda, kan icke vara fullt lämpligt eller

medföra den tillit till öfverdomstolens omdöme och säkra uppfattning, som vore önskelig, eller den öfvertygelse om den af öfverdomstolen meddelade domens större rättvisa och laglighet, som en dylik dom naturligtvis bör åtnjuta. Det är således af största vigt, att personalen inom hofrätten eger noggrann kännedom om de speciellt norrländska förhållandena, men en sådan kännedom vinnes endast om man genom vistelse i orten så att säga lefver sig in i och får en klar öfverblick öfver desamma.

*Öfverflyttning
af en division
från Göta till
Svea hofrätt
m. m.
(Forts.)*

Såsom skäl för sitt afstyrkande af motionen har utskottet anfört huvudsakligen två omständigheter. Den ena af dessa är, att under den tid, hvarunder frågan om en särskild hofrätt för Norrland skulle utredas, det vore nödvändigt att fortfarande anordna en extra division inom Svea hofrätt, hvilket vore förenadt med kostnader, som genom ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag kunde undvikas, och den andra är, att ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag icke skulle medföra någon ökad svarighet att framdeles, om det ansåges nödigt, inrätta en särskild hofrätt i Norrland.

Jag vill icke bestrida rättigheten af den första af dessa omständigheter, men den påpekade olägenheten kan dock lätteligen afhjelpas, om Kongl. Maj:ts förslag verkligen antages men vid detsamma fogas en skrifvelse till Kongl. Maj:t i det syfte, som min motion innehåller. Det kan väl icke gerna af någon bestridas, att inrättandet af en hofrätt i Norrland blott är en tidsfråga, då Norrland, som är stadt i stark utveckling såväl i afseende å folkmängd som industrielt lif, inom en ej långt aflägsen framtid icke kan undvara en med de norrländska förhållandena fullt förtrogen öfverdomstol inom sina gränser. Det vore väl då bättre att icke invänta denna framtid, då olägenheterna af nu ifrågasvarande brist hunnit göra sig känbara och medföra skada och olägenheter för den norrländska befolkningen, utan redan nu få frågan dragen under Kongl. Maj:ts pröfning, så att de erforderliga förberedelserna kunde så fort som möjligt blifva undanstökade och frågans lösning icke alltför länge uppskjutas.

Den andra omständigheten, eller påståendet, att ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag icke skulle utgöra något hinder för ett framtida inrättande af en hofrätt i Norrland, vågar jag deremot bestrida. Under nuvarande förhållanden äro — jag tager följande uppgifter ur minnet, och jag tror att de äro fullt korrekta — inom Svea hofrätt de 8 yngste assessorerna, de 4 yngste notarierna och den yngste fiskalen samt inom Göta hofrätt de 5 yngste assessorerna, de 2 yngste notarierna och den yngste fiskalen skyldige att vid behof låta sig till annan hofrätt förflyttas. Dessa embetsmän äro fullt tillräcklige till bildande af de två divisioner, hvaraf hofrätten i Norrland skulle bestå, men sedan en division blifvit från Göta hofrätt flyttad till Svea, skulle inom Svea hofrätt, från hvilken ensam hofrätten för Norrland derefter gifvetvis måste utbrytas, icke finnas ett tillräckligt antal flyttningsskyldige embets- och tjenstemän, hvilket då komme att medföra ökad kostnad för den ifrågasatta hofrättens inrättande.

Öfverflyttning
af en division
från Göta till
Svea hofrätt
m. m.
(Forts.)

Vidare antyder utskottet, att något större behof af en särskild hofrätt för Norrland icke förefinnes, sedan Svea hofrätt blifvit förstärkt med en division, enär, såsom utskottet uttrycker sig, »ett snabbare afgörande af de norrländska målen derigenom ju vore att förvänta». Jag anmärkte nyss, att det var icke blott vinmandet af denna fördel, som med den norrländska hofrätten afsåges, utan att äfven andra och mycket viktigare omständigheter gjorde dess inrättande erforderligt. Jag vill dock, med anledning af utskottets berörda antydan, be att få erinra om, att det är en mycket stor skilnad i afseende på snabbheten af de norrländska målens afgörande, om dessa mål skola ingå till en domstol, till hvilkens afgörande jemväl höra en mängd mål från andra delar af riket, med hvilka de norrländska målen sålunda måste så att säga konkurrera i fråga om ordningen för deras företagande, och om de skola behandlas af en domstol, der inga andra mål än de norrländska förekomma.

Jag skulle kunna hafva mycket mera att säga till försvar för min motion, men saken synes mig tala för sig sjelft; och jag hoppas, att afgörandet af denna för Norrland så viktiga fråga icke måtte alltför länge låta vänta på sig. Det är naturligtvis gagnlöst att yrka bifall till min motion, och jag skall därför inskränka mig till att, såsom jag vet äfven kommer att ske i Andra Kam-maren, yrka, att, jemte det kammaren bifaller Kongl Maj:ts förslag i enlighet med reservanternas hemställan, kammaren ville till detta beslut foga ett tillägg af det innehåll, att Riksdagen ville med anledning af herrar Ölanders och Dahstedts motioner i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t för-anstalta om utredning rörande inrättande af en hofrätt i Norr-land och derefter inkomma till Riksdagen med förslag i ämnet.

Detta mitt förslag innefattar ju en ganska blygsam fram-ställning, och jag får anhålla om proposition å detsamma.

Friherre von Otter: Jag skall icke ingå i bedömande af frågan, huruvida en särskild hofrätt för Norrland skulle vara bättre utrustad för att kunna i andra instansen afgöra de norr-ländska målen än en förstärkt Svea hofrätt, ty den saken be-griper jag icke. Såsom ordförande å den afdelning af statsut-skottet, som förberedt behandlingen af detta ärende, skall jag inskränka mig att erinra, huru denna fråga för det närvarande föreligger, och med anledning deraf komma till den hemställan jag vill göra eller hemställan om rent bifall till utskottets förslag.

Detta förslag, hvilket inkommit från Kongl. Maj:t, är grun-dadt på Riksdagens egen skrifvelse, deri Riksdagen, för under-lättande af arbetsbördan för Svea hofrätt och för att jemka för-hållandena inom hofrätterna i allmänhet, föreslår öfverflyttning af en division från Göta till Svea hofrätt.

Om behofvet af en särskild hofrätt för Norrland varit för-herrskande i så hög grad, som den föregående talaren framhållit, förmenar jag, att han bort vid förra riksdagen väcka förslag i

sådant syfte. Då förelågo från skilda håll förslag om lättande af arbetsbördan för Svea hofrätt genom ändringar i hofrätternas jurisdiktionsområden, nemligen dels från Kongl. Maj:t och dels i tre särskilda motioner, men icke något förslag afsåg inrättandet af en särskild hofrätt för Norrland.

*Öfverflyttning
af en division
från Göta till
Svea hofrätt
m. m.*

(Forts.)

Under sådana förhållanden och då utskottet varit fullt enigt, så när som på en ledamot, i den meningen, att herrar Ölanders och Dahlstedts motioner borde afslås, får jag hemställa, såsom jag nyss antydt, om bifall till utskottets förslag oförändradt.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande moment yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Ölander*, att, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning för öfrigt, Riksdagen skulle med anledning af herrar Ölanders och Dahlstedts motioner i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t föranstalta om utredning rörande inrättande af en hofrätt i Norrland och derefter inkomma till Riksdagen med förslag i ämnet.

Sedermere gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i mom. a) i punkten 1 af sitt utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, besluter kammaren, att, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning för öfrigt, Riksdagen skall aflåta en skrifvelse af det innehåll, herr *Ölander* föreslagit.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit salunda:

Ja — 80;

Nej — 49.

Mom. b).

Friherre von Otter: Med afseende å denna punkt hafva meningarna inom utskottet varit delade, i det nemligen Första Kammarans ledamöter i utskottet samtliga förenat sig om att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, hvilken i så måtto skiljer sig från hvad utskottet föreslagit, att desse ledamöter vilja hafva uppfördt jemväl anslag till en andre aktuarie, under det att särskildt tillägg för en amanuens icke skulle erfordras. Andra Kammarans ledamöter föreslå deremot ökadt anslag allenast för anställande af en amanuens.

Öfverflyttning
af en division
från Gota till
Svea hofrätt
m. m.
(Forts.)

Redan 1889 ingick Svea hofrätt till Kongl. Maj:t med framställning om denna andre aktuarietjensts inrättande inom hofrätten. 1890 års Riksdag, som förehade förslaget till pröfning, antog dock det alternativt framställda förslaget att denna aktuarietjenst skulle bestridas genom anlitaandet af en amanuens med ett arfvode af 1,500 kronor. Emellertid har det under den tid, som sedan dess förflutit, visat sig, att det icke varit någon möjlighet att uppehålla denna amanuens-tjenst på ett effektivt sätt, med mindre än att af hofrättens öfriga tillgängliga medel för amanuenser och tillfälliga biträden beredts en tillökning i arfvodet af 900 kronor. Det framgår häraf, att 1890 års beslut icke varit tillfredsställande. Men under de förhållanden, som äfven då existerade, nemligen att förste aktuarien var en äldre man, som snart skulle afgå, kunde den, som uppehöll andre aktuariegöromålen under tiden, möjligen påräkna att erhålla den förste aktuarietjensten vid ledighet. Nu lär aktuarien nästa år afgå, och med afseende härå och då någon befordran från andre aktuarietjenst till annan befattning inom hofrätten icke lär gå för sig, är det uppenbart att, om göromålen skola på ett effektivt sätt uppehållas, därför måste finnas en ordinarie tjänsteman med någorlunda hyggliga löneförmåner.

På dessa skäl anhåller jag om bifall till reservanternas förslag i första punkten, mom. b), af innehåll att, vid bifall härtill, anslaget till *Svea hofrätt* med derunder lydande justitiestat, nu upptaget till 626,187 kronor, må höjas med dels nyssnämnda aflöningar till 2 hofrättsråd, 3 assessorer och 2 notarier, 35,900 kronor, dels och aflöningar till 1 fiskal och 1 andre aktuarie, 5,900 kronor, eller tillhopa 41,800 kronor enligt bilagda tilläggsstat för Svea hofrätt.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande moment endast yrkats, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i mom. b) af den utaf herrar Lundeberg och Kerfstedt m. fl. vid denna punkt afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i momentet hemställt samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Mom. c).

Friherre von Otter: Med anledning af kammarens beslut i näst föregående moment af denna punkt hemställer jag om bifall till reservanternas förslag jemväl i nu föreliggande moment.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande moment annat yrkande icke framstälts, än att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i mom.

c) af den utaf herrar Lundeberg och Kerfstedt m. fl. vid denna punkt afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i momentet hemställt samt vidare på godkännande af berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Herr Stråle: De ärade ledamöter af denna kammare, som, lika med mig, deltagit i 1872, 1873 och 1874 årens riksdagar, torde nogsamnt erinra sig, hvilka vidt skiljaktiga åsigter den tiden sökte göra sig gällande angående fördelarne af lagbyrå, eller lagberedning, eller ock begge institutionerna samtidigt; och visserligen kunna äfven för den senaste åsigten ganska goda skäl förefinnas.

Nu föreligger endast frågan om anslag till en lagbyrå; och jag tillåter mig då säga, att enligt min öfvertygelse anslag till en lagbyrå är alldeles nödvändigt. Det torde väl icke finnas någon, som bestrider att lagstiftningsarbetet innefattar en synnerligen svår uppgift. Man kan komma öfverens om hufvudprinciperna för en omfattande lagstiftning, men utarbetandet af detaljerna i öfverensstämmelse med hufvudprinciperna icke allenast medför betydlig tidsutdrägt, utan fordrar äfven mycken erfarenhet, omsigt och betänksamhet.

När inom Kongl. Maj:ts regering fråga uppstår om ett omfattande lagförslag, måste naturligtvis först hufvudprinciperna bestämmas; men nog måtte det vara särdeles lämpligt att vederbörande minister har tillgång till skicklige och erfarna män, hvilka äro ense med ministern om dessa hufvudprinciper och sedermera kunna biträda vid det mycket mödosamma och äfven med tidsutdrägt förenade uppdraget att utarbeta detaljerna. När förslaget, på det sättet utarbetadt, är färdigt, lärer detsamma böra föredragas inför Kongl. Maj:t i statsrådet och, om det dervid antages, derefter öfverlemnas till högsta domstolen för granskning och, sedan högsta domstolens utlåtande inkommit, med eller utan jemkningar blifva föremål för en proposition till Riksdagen. Är man vän af en skyndsam och tidsenlig utveckling af lagverket, måste man också bevilja medel dertill.

De krafter, som vid 1874 års riksdag samverkade till att indraga anslaget till lagbyrå, voro af vidt skiljaktig beskaffenhet. För min del aberopar jag endast ett skäl: det tillvägagående, som skedde, då man, såsom det den tiden hette, lade ett inom justitiedepartementet utarbetadt förslag till grund för remiss till högsta domstolen, och högsta domstolen afgaf da utlåtande, icke öfver en tillämnad kongl. proposition, utan öfver nämnda inom departementet upprättade förslag. Många voro de, hvilka ansågo det vara af högsta vigt, att det lagförslag, som skulle af den ena

*Anslag till
lagbyrån.*

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

statsmagten skickas till den andra, var ett Kongl. Maj:ts förslag, granskadt af högsta domstolen och sedermera med eller utan jemkningar framlagdt för Riksdagen.

Jag tillstyrker på det varmaste bifall till utskottets hemställan om ifrågavarande anslag.

Friherre Klingspor: Då erfarenheten torde visa, att det kan finnas många sätt att förbereda lagförslag, och den ifrågavarande lagbyrån endast har fungerat två år, torde det icke vara så alldeles gifvet, att denna lagbyrå bör anses vara det enda och bästa af dessa sätt. Jag har därför i reservation tagit mig friheten hemställa, att anslaget till lagbyrån för närvarande icke måtte bifallas, och jag får yrka, att kammaren med bifall till reservationen måtte afslå utskottets förslag.

Herr Lundeberg: Herr greve och talman! På grund af de i Kongl. Maj:ts nådiga proposition lemnade upplysningar om lagbyråns verksamhet under år 1895 får jag härmed vördsamt yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Billing: Under vanliga förhållanden kunde nog diskussionen rörande den föredragna punkten inskränkas till hvad som nu förekommit, då reservanten yrkat bifall till sin reservation, och utskottets ordförande yrkat bifall utskottets hemställan. Så mycket mindre hade under vanliga förhållanden någon ytterligare diskussion behöfts, som ett yrkande på att afslå ett anslag till en institution, som icke arbetat mer än ett år och för hvilken denna kammare enhälligt anslog medel år 1894, säkerligen i denna kammare icke skulle hafva någon som helst utsigt att vinna gehör. Om jag dock nu icke kan för min del låta diskussionen härmed afstanna, finnes här icke någon i denna kammare, som icke förstär anledningen dertill.

För afslag å den kongl. propositionen d. v. s. för indragning af lagbyrån, hafva anförts af reservanterna dels sakliga dels politiskt-personliga skäl. Tydligt är, att de senare hafva varit de mest betydande. Tydligt är å andra sidan, att de sakliga hade bort vara ensamt betydande. Under sådana förhållanden anser jag mig, till att begynna med, böra granska de anförda sakliga grunderna för afslagsyrkandet. I fråga om dem hafva reservanterna sinsemellan fördelat rollerna. Friherre Klingspor har upptagit kritiken mot lagberedningen; den andre reservanten har tagit på sin partage lagbyrån.

Friherre Klingspor utgår i sin reservation från ett beslut af Andra Kammaren vid 1893 års riksdag och har gjort detta Andra Kammarens beslut till sitt, iklädt sig solidariskt ansvar för detta. Det synes mig, som om han härmed skulle hafva gjort sig skyldig till ett taktiskt misstag, ty genom att erinra om Andra Kammarens beslut 1893 rörande lagberedningen har han också erinrat oss alla om Första Kammarens beslut i samma fråga vid samma tillfälle, vid hvars fattande hvarken friherre Klingspor eller någon

annan ville vara med om det beslut, som Andra Kammaren fattade. Och vidare synes det mig, som om han genom att erinra om detta begått ett taktiskt misstag också därför, att om i Andra Kammarrens beslut 1893 fans en politisk udd och han nu upptager detta beslut såsom sitt, han rigtar också denna udd åt ett håll, mot hvilket hvarken han eller jag vill hafva någon som helst udd rigtad.

Hvad det sakliga i frågan beträffar frågas: är den förste reservantens kritik af lagberedningen befogad? Första Kammaren har förut en gång svarat nej på denna fråga; men svaret kanske i alla fall bör korrigeras. Huru förhåller det sig med lagberedningens arbete under det seculum obscurum, om hvilket reservanten talar? Under denna tid utarbetades af lagberedningen följande 7 lagförslag, om skiljoman, om straffnovellerna, om äkta makars egendomsförhållanden, om bevisning inför rätta, om domsagas kansli, om fullföljd af talan mot allmän domstols utslag, om hvad till fast egendom är att hänföra. Af dessa sju lagförslag hafva tre blifvit gällande lag. Ett af dem, nemligen om äkta makars egendomsförhållanden, var helt och hållet byggt på de fem grundsatser, Riksdagen uppställt efter att, såsom Riksdagen skref, moget hafva öfvervägt dem. Troget följande dessa för sig föreskrifna grunder att bygga på, utarbetade lagberedningen sitt förslag. Det föll för högsta domstolens kritik, men detta var då icke lagberedningens fel, utan det var uppenbarligen Riksdagens, som föreskrifvit huru lagen skulle utarbetas. Och ett Riksdagens senare lagutskott har i en väsentlig punkt fått uttala, att det hyser allvarliga tvifvel om hvad Riksdagen en föregående gång efter moget öfvervägande sagt sig vilja fastslå. Detta är icke lagberedningens utan Riksdagens försyndelse, om det är en försyndelse. Det femte lagförslaget, angående bevisning inför rätta, har af Riksdagens lagutskott sedermera i all hufvudsak tillstyrkts, men afslagits af Riksdagen. Är detta något, som bör skrivas på lagberedningens skuldregister? Om det öfver hufvud skall skrivas på någons skuldregister, bör det vara på Riksdagens. Så återstå tvenne lagförslag, som icke haft framgång. Men när beträffande dessa lagförslag det visat sig vara stor skiljaktighet mellan Svea och Skånska hofrätterna å ena och Göta hofrätt å andra sidan, får friherre Klingspor vara så god och medgifva, att detta bevisar, att frågan är af en synnerligen grannlaga och svår natur, samt besinna att öfverallt, i alla länder, det är underkastadt otroliga svårigheter att författa lagar, som verkligen slutligen göra sig gällande. Jag anser mig nu med hvad jag anfört hafva tillräckligt visat, att den förste reservantens anfall på lagberedningen under den omtalade perioden icke har varit befogadt.

Nu anhåller jag att få öfvergå till den andra reservanten, som rigtat sitt anfall mot lagbyrån. Jag vet mycket väl, att hans reservationsmotivering har sin hufvudsakliga betydelse deri, att han icke velat underskrifva friherre Klingspors motivering och att han därför fått i största hast skriva en sjelf mellan

*Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

utskottssammanträdet och den timme, då reservationen skulle inlemnas. Derfor fritager jag honom *personligen* för reservationens innehåll. Men jag anser mig därför icke förhindrad att upptaga det *sakliga* i den, och jag kan då icke underlåta att först fästa uppmärksamheten vid den högst märkvärdiga logiken i densamma. Motiveringen innehåller två satser. Den ena är den: lagbyrån arbetar icke bättre än andra anstalter för lagstiftning. Det är premissen. Kan derur med vanlig logik dragas annan slutledning än denna: alltså böra vi försöka att få en ännu bättre lagbyrå? Men derur kan icke dragas den slutledningen: efter den icke arbetar bättre än andra, skall den slopas utan att ersättas med något annat.

Den andra satsen i motiveringen är den: eftersom denna lagbyrå icke kan på ett fullt tillfredsställande sätt sköta allt lagstiftningsarbete, icke utarbeta stora lagar, så — ja, efter vanlig logik skulle slutledningen blifvit: så behöfva vi något annat, vid sidan, jemte lagbyrån — men i reservationen blir det denna: så vilja vi slopa lagbyrån och icke sätta något annat i stället. Den logiken är icke den, som jag fått lära mig, och jag förstår den icke.

Men är nu denna klagan mot lagbyrån verkligen befogad? Jag har förut reserverat mig mot all möjlig tolkning af mina ord som om de skulle hafva *personlig udd*. Jag önskade, att icke något namn vore underteckadt reservationen — att reservationen vore namnlös. Då frågar jag: huru vet reservanten det, att lagbyrån arbetar på det sättet? Huru *vet* han det? Och jag vågar formulera frågan ännu litet skarpare: *kan* han veta det? Jag svarar: han *vet* det icke, därför att han *kan* icke veta det. Det är alldeles omöjligt att veta det. Lagbyrån har arbetat ett år från den 1 januari 1895. Under den tiden har den öfverarbetat ett par större lagförslag och utarbetat 23 nya lagförslag, naturligen åtskilliga af mindre omfattning. Af dessa lagförslag har reservanten icke sett några andra än dem som lagts fram för denna Riksdags lagutskott, af detta lagutskott tillstyrkts och af Riksdagen antagits. Huru kan han då säga, att den icke arbetar bra, då allt hvad vi sett blifvit af Riksdagen antaget? De öfriga lagarna äro icke offentliggjorda. Han har lika litet sett dem som jag, och då är det alldeles omöjligt att med skäl påstå, att lagbyrån under år 1895 icke arbetat på ett tillfredsställande sätt.

Sedan jag nu granskat den förste reservantens reservation för sig och den andres för sig, ber jag att få slå dem tillsammans i det hvari de äro ense — i deras yrkanden. Deras yrkanden gå ut på att stryka anslaget till lagbyrån och draga in denna. Då frågas med all rätt: hvad vilja dessa reservanter sätta i stället? Behöfs ingenting annat i stället? Hvad vilja de sätta i stället? De hafva icke sagt det. Men det skymtar fram i den andra reservationen hvad som skulle komma i stället, och det skulle vara komitéer. Ja, komitéer äro nödvändiga, och lagbyrån eller lagberedningen skall icke kunna utföra allt det lagstiftningsarbete,

som är behöfligt, utan det fordras i vissa fall komitéer, ty för att skriva lagar erfordras icke endast juridisk erfarenhet utan stundom äfven erfarenhet på andra områden. Alltså, komitéer behöfvas, och komitéer kunna icke undvaras vid sidan af en stadigvarande lagbyrå eller lagberedning. Men dessa komitéer äro icke blott mycket långsammare i arbetet; de äro äfven mycket dyrare än en lagbyrå eller lagberedning, såsom herrarne kunna se, om herrare behagade läsa den kongl. statsverkspropositionen. Dessutom kunna komitéer omöjligen ersätta lagbyrån. Ätminstone finge man, om de det skulle kunna göra, tillsätta ett oändligt antal komitéer. För alla de lagstiftningsfrågor, som Riksdagen kunde vilja hafva utredda, skulle erfordras särskilda komitéer, och för att anföra ett exempel från denna Riksdags motioner, vi skulle behöfva en hjulrings- en totalisatorskomité o. s. v., ty den som skulle skriva lag om hjulringarne kunde icke lämpligen bestämma om totalisatorn. Man skulle få en oändlig massa komitéer. Men om man nu icke vill hafva så många komitéer, huru skulle man då gå till väga? Ja, det finnes verkligen en utväg, men jag undrar, om reservanterna tilltro sig att kunna drifva igenom dess begagnande. Utvägen vore att utfärda förbud för Riksdagen att anhålla hos Kongl. Maj:t om utarbetande af lagförslag. Ett annat sätt är, att man skaffar fram ett grundlagsbud, som säger, att lagutskottet och Riksdagen skola skriva dessa lagar själfva. Ett tredje sätt är, att allt lagstiftningsarbete lägges ner. Det blir den naturliga konsekvensen. Det finnes ingen i denna kammare, som på allvar tror på, att man verkligen skall kunna undvara lagbyrå eller lagberedning, för såvida lagstiftningsarbetet verkligen skall fortgå. Den gamle Euklides brukade afsluta sina indirekta bevis med: »hvilket är orimligt», och jag dristar att göra samma slut på granskningen af förslaget att alldeles slopa lagbyrån och icke sätta något annat i stället. Det synes mig, som om reservanterna själfve helst sett, att de sluppit göra klämman i reservationerna. Om de kunnat slippa detta slutyrkande om lagbyråns indragning, skulle de helst sett detta, ty de tro tydligen själfva icke på möjligheten att undvara lagbyrån eller lagberedningen, och jag är temligen viss om, att de icke ens anse det rådligt, att man ett enda år är utan endera af dessa.

Men hvad vilja då dessa reservanter egentligen? Ja, nu kunde man visserligen spela en liten komedi — att låtsa sig icke veta det, men då alla andra här veta det, vet jag det också, och då den förste reservanten varit så vänlig att skriva sin reservation så, att man icke behöfver mer än helt enkelt läsa rätt innantill, för att förstå hvad frågan egentligen gäller, har jag ju också rätt att offentligt veta och säga det. Det är alldeles tydligt, att det är friherre Kling-spors missnöje med det senaste ministerskiftet, som gjort, att han skrifvit sin reservation. Nu vill jag alldeles icke inlåta mig på den frågan, om reservanten har grund för denna sin misstämning, om hans misstämning är berättigad eller icke. Det är en sak, som i detta sammanhang alldeles icke vidkommer mig att under-

*Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

*Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

söka, men till honom, som jag räknar till mina konservativa vänner, vill jag dock ställa den frågan, om icke, ifall han är missstämmd öfver hvad som passerat, det kan vara en lisa att i hvad som skett se ett tydligt exempel på, att vi i Sverige äro så lyckliga att icke hafva utbildad parlamentarism. Det har för mig varit en glädje hvar gang jag sett, att Kongl. Maj:it och icke riksdagsmajoriteten utnämnt statsråd. Och jag får säga, att detta tycker jag, att min konservative vän, likaväl som jag, bör kunna glädja sig åt icke blott i de fall, då vi höra till minoriteten utan äfven då vi höra till majoriteten, och jag tillägger, att vi alltid böra akta konungamagtens prerogativ högre, än att vi skulle, i missnöje när de begagnas mot vår smak, göra hvad vi under andra förhållanden icke skulle vilja göra.

Men antag nu, att reservanten har full grund för sin missstämning. Då är mitt påstående: detta kan icke försvara den åtgärd, som han tillstyrker Riksdagen att utföra — att genom anslagsvägran indraga en nyttig och nödig institution. Han svarar mig: jo, så går det till i det politiska lifvet. Du är alldeles för barnslig och enfaldig i den högre politiken för att känna och förstå verdens parlamentariska seder. Derpå svarar jag först: knappt lärer väl den parlamentariska seden ens i sådana länder, der den drifvit sina konsekvenser längst, hafva gått så långt, som reservanten här nu vill tillråda oss att gå. Jag vet, att man kan och att man brukar vägra anslag, då fråga är om sådana punkter, i hvilka ett regeringssystem kan sägas vara uttryckt, hvilket man ogillar. Här är alldeles icke fråga om detta. Jag vet också, att man kan vägra ett anslag, begärdt under kontrasignation af en minister, hvars embetsverksamhet man icke gillar, men jag har ännu icke sett, att man vägrar anslag till en institution, som skall komma att stå under en minister, som ännu aldrig utfört någon embetsåtgärd såsom minister och kunnat såsom sådan ådraga sig Riksdagens vare sig godkännande eller misslag. Men äfven om det kunde visas, att sådant vore parlamentarisk sed på något håll, säger jag dock utan ringaste tvekan, att har det varit parlamentarisk sed i andra länder, har det aldrig varit det i Sverige, och allra minst har det kunnat komma i fråga, att Riksdagens Första Kammare kontrasignerat en sådan sed. Om nu Första Kammaren skulle bifalla reservationen, skulle denna kammare bryta i ett slag med hela sin föregaende utveckling på detta område. Den skulle göra hvad den förut alltid brukat klandra och fördöma, hvad den enligt min uppfattning på goda grunder fördömt. En sådan politik vill jag på inga vilkor vara med om, och därför har jag velat, så allvarligt jag kunnat, protestera mot den; och hvarför jag icke vill vara med om den är icke blott därför, att den kanske är oklok eller olämplig, utan framför allt därför att den, såvidt jag kan bedöma den politiska moralen, är orätt. Med godt samvete kan jag icke vara med om en sådan åtgärd, och jag hoppas, att Riksdagens Första Kammare icke heller skall följa den af reservanterna visade vägen. Genom att följa reservanten skulle

Första Kammaren visa vägen icke blott för sig sjelf i detta ögonblick, utan äfven för andra i framtiden. Kan Första Kammaren i dag göra så som reservanten föreslår, hvad kan icke då göras i morgon af andra? Då kommer den svenska Riksdagen och ytterst svenska folket att för lifvet få sota för hvad stunden brutit.

Herr grefve och talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Pettersson, Fredrik Emil: Då jag reserverat mig vid förevarande punkt, anhåller jag att i största korthet få redogöra för skälen dertill, på samma gång jag vördsamt försäkrar kammaren, att jag vid bemötande af de skäl, som anförts mot reservationen, skall utesluta hvarje personlig synpunkt, och jag vill göra mer än så: jag skall försöka hålla hvad jag lofvat.

I Kongl. Maj:ts nädiga proposition till 1894 års Riksdag, hvaruti, såsom bekant, den nuvarande lagbyråns inrättande föreslogs, finnes icke med ett enda ord uttaladt, att behofvet af lagstiftningsarbetet i vårt land skulle för framtiden vara fullt tillgodosedt genom inrättande af denna lagbyrå. Tvärtom anføres, att, såsom tydligen står att läsa på sid. 11 i propositionen, då varande departementschefen vore förvissad, att en sådan institution som den till inrättande föreslagna lagbyrå endast skulle vara lämplig under den närmaste framtiden, nemligen då sådant lagstiftningsarbete förekomme som att framföra redan utarbetade lagförslag till slutligt afgörande eller vidtagna partiella förbättringar uti mindre omfattande lagförslag. Detta var dåvarande departementschefens åsigt, och i densamma behagade statsrådets öfriga ledamöter instämma. Härigenom torde otvetydigt vara fastslaget, att den nyinrättade institutionen endast skulle vara af en tillfällig karakter, och då departementschefen såväl framhållit detta som på samma gång påvisat, i hvilka fall denna institution komme att visa sig underlägsen den gamla, bortfaller med detsamma allt tal derom, att ett möjligt klander af lagbyråns verksamhet skulle i minsta mån sträcka sig upp till ett uttalande mot den, som framlagt förslaget om denna institution. Vi känna alla orsaken till den nya lagberedningens fall och huru den föll. Vi veta, att dervid de besparingstendenser, som alltid varit rådande i Andra Kammaren, gjorde sig gällande; man ville för ett så billigt pris som möjligt komma ifrån tillfredsställandet af ett oundgängligt behof. Det har också visat sig — hvarvid departementschefens åsigt om lagbyråns blifvande verksamhet till fullo bekräftsats — att man icke kunnat undgå anlita det af det utaf den föregående talaren med rätta kländrade komitéväsendet. Såsom vi alla veta, hafva vid sidan af lagbyråns komitéer måst tillsättas, och under den allra sista tiden har jag räknat icke mindre än 5 sådana, som varit i verksamhet för rena lagärendens behandling. Redan detta visar, i huru ringa grad lagbyrån uppfyllt sin bestämmelse, och flera stora lagfrågor, som i Riksdagen afgjorts, hafva arbetat sig fram vid sidan af denna institution, exempelvis bolagslagstiftningen.

*Anslag till
lagbyrå.*
(Forts.)

*Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

Att lagbyrån är en tillfällig inrättning, torde äfven framgå deraf, att icke någon bestämd gräns finnes uppdragen för dess verksamhet i förhållande till byråchefens för lagärenden, utan chefen för departementet, hvarunder båda sortera, fördelar ärendenas behandling dem emellan, eftersom han finner lämpligt. Jag tror knappast, att ens någon instruktion är för byrån utfärdad; åtminstone har jag icke funnit någon sådan vare sig uti Svensk författningssamling eller annorstädes. Nu kan man sätta i fråga, huruvida en institution af lagbyråns beskaffenhet, hvars ställning är sådan, att de lagförslag, som derifrån utgå, i viss mån komma att bära pregeln af vexlande departementschefers åsigtter, skall kunna verka med framgång samt till fördel för lagstiftningsarbetet, samt huruvida icke denna institution borde hafva en helt annan och mera fristående ställning. Vore lagbyrån en så oundgänglig länk i vårt lagstiftningsarbete, som man här påstått, borde efter mitt förmenande dess organisation och personantal vara en helt annan. Jag har slagit upp statskalendern för innevarande år samt der funnit, att de vid byrån anstälde tjänstemännen vid tiden för denna kalenders utgifvande endast voro tvenne — en revisionssekreterare samt en rådman; den tredje platsen var vakant. Jag betviflar icke den stora betydelsen af det arbete, som inom lagbyrån utförts, men då, såsom en föregående talare redan omnämnt, endast Riksdagens skrivelser till Konungen rörande lagfrågor ärligen uppgå till ett så stort antal, att deras behandling icke torde kunna fullgöras af 2 å 3 personer, har äfven detta varit ett sakligt skäl, hvarifrån jag utgått.

Man har klandrat, att icke reservanterna afgifvit något förslag rörande hvad som skulle träda i stället för lagbyrån, men om också mot förmodan ett uttalande skulle från Riksdagen framkomma med anslutning till reservationen, behöfver icke därför lagstiftningsarbetet afstanna, ty genom de inom justitiedepartementet befintliga krafterna, genom byråchefen för lagärenden samt genom andra, särskildt tillkallade personer, torde arbetet kunna uppehållas, till dess denna angelägenhet hunnit på ett mera tillfredsställande sätt ordnas.

Men äfven en annan sida af saken har af den föregående talaren framdragits, nemligen frågans politiska innebörd, men denna sida har åtminstone i min reservation icke varit vidrörd, och jag delar lifligt denne talares uppfattning af vådan af att draga in rena anslagsfrågor på ett område, dit de icke höra. Hvarje fråga kan emellertid i en riksförsamling blåsas upp till en politisk innebörd, isynnerhet om den demonstreras af en talare utrustad med en liflig och glödande fantasi. Men är det så, att denna fråga verkligen har en större räckvidd, och förtjena dessa synpunkter att i föreliggande fall tagas i betraktande, kommer nog detta att under diskussionen framhållas.

Herr grefve och talman! Jag anhåller om bifall till friherre Klingspors reservation.

Herr Östergren: Af lätt insedt skäl vill jag icke ingå i någon saklig diskussion af nu föreliggande fråga. Då jag begärde ordet, skedde det endast för att komma i tillfälle att, med anledning af hvad som yttrats i reservationen, vitsorda, att lagbyrån, hvarom nu är fråga, sedan början af sin verksamhet icke, sasom en af reservanterna nys nämnde, för två år sedan, utan från 1895 års början, under det enda år den varit i verksamhet lemnat en betydlig arbetsprodukt, och att dess arbete utförts till min fulla belåtenhet.

Jag inskränker mig härtill, men kanske bör tillägga, att jag nu har samma åsigt i frågan, som jag hade, då jag inför Kongl. Maj:t föredrog densamma.

Herr Unger: Jag ber få tillkännagifva, att jag för min del ansluter mig till friherre Klingspors reservation.

Jag har med mycken uppmärksamhet afhört det föredrag, som den tredje talaren i ordningen, den framstående statsutskottsledamoten, här hållit, men jag får bekänna, att jag icke af detsamma kunnat hemta lärdom, och jag har icke heller af hans öfverlägsna undervisning om hvad politisk, parlamentarisk takt kräfer och kammarens frid tillhör, kunnat draga den slutsats, hvartill han sjelf kommit, och detta, bland annat, af det skäl, att han, enligt mitt förmenande, skjutit något öfver målet och gått löst på frågor, som, så vidt jag förstår, här icke föreligga.

Enligt min åsigt föreligger här icke frågan om anslagsvägran till en institution för det förberedande lagstiftningsarbetets bedrivande, utan blott ett yrkande att icke bevilja anslag till en *sådan* institution, som står under justitieministerns omedelbara ledning, hvarom nu är fråga.

Det föreligger icke heller något klander mot lagbyrån sasom sådan eller mot dess sammansättning. Jag har icke hört mer än ett tal derom, att de, som nu äro ledamöter i lagbyrån, äro fullkomligt skicklige och för sitt viktiga uppdrag lämplige män.

Det föreligger således, så vidt jag förstår, endast det spörsmålet: bör Riksdagen nu godkänna och gifva anslag till en institution för det förberedande lagstiftningsarbetet, som står omedelbart under justitieministerns ledning? Eller bör Riksdagen afslå detta i afbidan på ett från regeringen utgående förslag angående detta viktiga arbetes sjelfständiga bedrivande, som, enligt hvad allmänt insedt och erkänt är, vore mera ändamalsenligt och med Riksdagens asigter öfverensstämmande? För min del vill jag härmed förklara och betona att, da jag ansluter mig till friherre Klingspors reservation, det icke är min, lika litet som, enligt hvad jag antager, det varit reservantens åsigt, att icke något skulle sättas i stället för den nuvarande lagbyrån, ehuru någon framställning derom icke är af reservanten gjord, af skäl att förslag om annan anordning af det här ifrågavarande förberedande lagstiftningsarbetet, sasom kammaren af erfarenhet väl känner, skulle hafva föga utsigt att vinna framgång. Men då jag nu röstar

*Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

emot den föreliggande framställningen om anslag till en lagbyrå, sker det dock under förhoppning och antagande, att Kongl. Maj:t, derest reservationen vinner kamrarnes bifall, framkommer med förslag om en ändamålsenligare anordning af lagstiftningsarbetet. Det har blifvit sagdt, att man då ock bort hafva motsatt sig inrättandet af en lagbyrå 1894. Vi hade dittills haft en sjelfständig lagberedning, och jag vill icke tvista med den förenämnde store talaren, hvar orsaken till dess afskaffande är att söka, hos Riksdagen eller lagberedningen sjelf och dess ordförande åren 1885—1892, ty det är en ömtalig och svår fråga att afgöra.

Enär emellertid någon förhoppning icke då förefans att vinna Riksdagens bifall till anslaget för en lagberedning, och intresset var lifligt för lagstiftningsarbetets ostörda gång, fans ingen annan utväg än att bifalla framställningen om inrättande af en lagbyrå, och det kunde man under dåvarande förhållanden ock göra med fullt förtroende för den ledning, hvarunder lagbyrån då ställdes.

Det måtte hafva berott på en förväxling af begreppen lagbyrå och lagberedning, då den meranämnde talaren behagat orda derom, att friherre Klingspor icke ville hafva någon institution alls för förberedande lagstiftningsarbete, ty han har icke sagt något sådant eller, såvidt jag kan förstå, reserverat sig i sådant syfte. Den förste talaren yttrade, att en lagbyrå vore mycket bra, ty ledamöterna i densamma kunde alltid i förekommande frågor vara ense med justitieministern. Jag är af motsatt åsigt; jag vill icke hafva en lagbyrå, som är beroende af justitieministern och af eventuellt ofta återkommande ombyten af justitieministrar med skiftande åsikter och egenskaper, utan en sjelfständig lagberedning. Nu har visserligen Riksdagen åren 1894 och 1895 beviljat anslag till lagbyrå, men detta har skett under de omständigheter, med afseende å hvilka jag hänvisar till statsrådsprotokollet den 13 januari 1894. Men då, såsom friherre Klingspor i sin reservation mycket riktigt erinrar, »samma förhållanden som de, under hvilka anslag för uppehållande af den under chefens för justitiedepartementet ledning ställda lagbyrå af föregående Riksdagar beviljats, numera icke äro för handen», finner jag mig för min del icke vidare kunna tillstyrka bifall till anslag för en under sådan ledning ställd lagbyrå.

Det har blifvit sagdt, att man bort närmare angifva skälen för detta afslagsyrkande. Jag skall icke af sådant tal låta inleda mig i frestelse att närmare ingå på dessa grannliga frågor, så mycket mindre, som jag är fullt förvissad, att kammarens samtliga ledamöter allt för väl förstå innebörden af reservationen. Jag har, utan att inlåta mig på andra spörsmål, talat om det sakliga i frågan, och jag tror, att de flesta sakkunnige skola i princip gifva mig rätt.

Jag yrkar, herr greve och talman, bifall till friherre Klingspors reservation.

Herr Alin: Man har klandrat tanken att af en fråga sådan som den föreliggande göra en fråga om förtroende eller misstroende. Enligt min asigt är emellertid en förtroendefråga på sätt och vis alltid förenad med hvarje beviljande af anslag, så till vida nemligen som det icke bör kunna komma i fråga att bevilja anslag, om man icke har det förtroende till dem, som skola disponera medlen. att anslagen skola på rätt sätt användas. Men om också förtroendefragan på detta sätt spelar in vid anslags beviljande, så lär dock i väsentliga fall, som röra rikets skydd, de allmänna ärendenas lugna gång samt nödvändiga statskraf, ingen fosterlandsvän vilja låta ens en annars rättmätig misstämning öfver en detaljs skötsel på sig öfva något inflytande. Nu är frågan, huruvida ett dylikt fall här föreligger. huruvida det ifrågavarande anslaget är af den trängande, fosterländska vigt, att det utan vidare hänsyn bör beviljas. Man har påstått, att så är förhållandet, men det synes mig, som om det finnes väsentliga öfverdrifter i bevisningen af detta påstående, och dessa hafva äfven reducerats till sitt rätta mått af de talare, som följt efter herr Billing. Frågan gäller här, sasom redan anmärkts, icke indragningen af en institution, utan beviljandet af ett anslag på extra stat till förberedande lagstiftningsåtgärder under nästkommande år genom en under justitieministerns ledning arbetande lagbyrå. Jag medgifver, att lagstiftningsfrågor kunna uppkomma af den beskaffenhet, att för deras förberedande behandling tillvaron af en dylik lagbyrå under år 1897 kunde vara af nytta, men jag vill liksom föregående talare erinra om att inom justitiedepartementet finnes på ordinarie stat en byråchef för lagärenden, att vidare Kongl. Maj:t alltid har magt att i trängande fall för en lagfrågas beredning tillsätta en särskild komité. Att således några vador skulle för landet uppstå derigenom, att ifrågavarande anslag icke beviljades för 1897, det synes mig svårt att bevisa, liksom det icke heller synes mig här vara bevisadt.

Nu är förhållandet det, att alldeles sakliga grunder föreligga, som häntyda derpå, att den ledning, som lagbyrån numera har bekommit, icke gifver förhoppning om nagon synnerligen fruktbringande verksamhet. Jag hänvisar i detta fall till hvad som i afseende på lagberedningens verksamhet under samma ledning, som lagbyrån nu erhållit, uträttades under åren 1884—92, och huruledes missnöjet inom Riksdagen med lagberedningens arbete växte, till dess Konung och Riksdag förenade sig om att afskaffa denna beredning och ersätta den med en lagbyrå. Man fragar nu, hvad som inträffat sedan denna inrättades, eftersom den icke duger lika väl nu som hittills. Svaret på denna fråga är redan gifvet: lagbyrån har nu kommit under en ledning, till hvilken man på grund af faktiska erfarenheter icke kan hysa fullt förtroende och under hvilken man anser dess verksamhet icke kunna blifva så fruktbringande, att dess bibehållande vore önskvärdt. Under sådana förhållanden anser jag mig hafva ett fullt sakligt och afgörande skäl att neka anslaget. Det har sagts, att genom en

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

dylik vägran något skulle ske, som Första Kammaren aldrig borde tillåta sig och som denna kammare aldrig har tillåtit sig. Jag har icke så noga som den ärade talaren forskat i häfdaböckerna, sedan Första Kammaren inrättades, men det synes mig vara ett eget och temligen tvetydigt beröm för Första Kammaren, att densamma, då ett anslag begärts af regeringen, beviljar det, äfven om den anser sig ega grundade skäl att antaga, att det icke kommer att användas på bästa möjliga sätt.

Det skäl jag nu anfört skulle således alldeles ensamt vara för mig afgörande, men jag blir så mycket bestämdare i min åsigt att på grund deraf icke votera för ifrågavarande anslag, då jag tänker på den politiska situationen och de plötsliga rubbningar, som utan hänsyn till en pålitlig och konungsk riksdagsmajoritets motsatta önskningsar oväntadt vidtagas. Detta förhållande stärker mig i den öfvertygelse, som jag redan på saklig grund hyser, och skulle nu så vara, att en ingalunda af Riksdagen och landet önskad rösträttsreform står i samband med det oväntade oscillerande, hvarom jag nu tillåtit mig tala, stärkes jag deraf ytterligare i min önskan att åtminstone icke genom förordandet af ett extra anslag uttala ett obetingadt förtroende för den nya ledning, som lagbyrån nu blifvit underkastad.

På dessa skäl får jag, herr grefve och talman, värdsamt yrka bifall till reservanternas hemställan.

Hans excellens herr statsministern Boström: Under de många år, jag haft den äran att vara ledamot af Riksdagen, har, så vidt jag erinrar mig, något statsutskottsbetänkande icke framkommit, som förefallit mig så egendomligt som detta. Det är anslag till en lagbyrå frågan här gäller, och utskottets samtliga ledamöter från Andra Kammaren jemte det stora flertalet från denna hafva erkänt behovet deraf samt enat sig om att tillstyrka detsamma. Men det finnes tvenne reservanter från denna kammare, som, jag vågar påstå det, utan angifvande af sakliga skäl hafva afstyrkt anslaget beviljande. Det är i synnerhet efter den siste talarens anförande fullkomligt klart, synes det mig, att detta afslagsyrkande icke betingats af anslaget obehöflighet: det har sin grund deruti, att man önskar här i Riksdagen få till stånd en handling af storpolitisk art. Jag skulle för min del icke hafva besvärat kammaren med att taga till ordet i frågan, om jag icke vetat, hvad som nu är fullkomligt klart, att bakom detta fatala reservanter finnas många, som hysa samma mening.

Innan jag går in på frågans politiska sida, anhåller jag att få yttra några ord om dess sakliga sida, ty om för Eder anslaget behöflighet är fullkomligt klar, framstår naturligtvis mot en sådan bakgrund sakens politiska sida ännu tydligare. Jag behöfver i detta fall, efter de anföranden, som hållits, samt efter de ord, som uttalats af herr Östergren, ej vara mångordig, och jag skall ej tillåta mig att upprepa de bevis för lagbyråns behöflighet, som af föregående talare anförts. Jag anhåller blott få erinra om att

under 5-års-perioden 1891—1895 hafva 52 olika författningar kommit till stånd, deraf 44 på grund af kongl. propositioner och 8 på grund af förslag, utgångna från Riksdagen; vidare att under samma tidsperiod riksdagsskrifvelser till Kongl. Maj:t, föreslagna endast af lagutskottet, uppgått till 57, d. v. s. i medeltal mer än 11 om året, hvartill komma åtskilliga, som utgått icke från lagutskottet, utan från andra utskott.

Om jag dertill meddelar en uppgift, som jag nyligen fått, att vid denna riksdag hafva redan i 92 motioner framstälts förslag till lagändringar, så torde deraf vara klart, synes det mig, att behof af ett fortgående lagstiftningsarbete verkligen är för handen; och att också arbetsmaterialet är så rikligt, att det icke kan skötas af justitieministern och det fåtal biträden, som han har till sin disposition inom departementet, det har, såvidt jag vet, icke någon velat bestrida.

Det lär icke heller kunna sägas, att det sätt, hvarpå lagbyrån, under det år den varit i verksamhet, fungerat, varit sådant, att det skulle betinga ett afslag. Tvärtom har från alla håll vitsordats det utmärkt skickliga sätt, hvarpå dess ledamöter fullgjort sitt uppdrag.

Man har sagt: vi vilja icke hafva en lagbyrå, utan en lagberedning. Jag säger da, att det är beklagligt, att icke detta i reservationen framhållits. — Men huru som helst, äfven om man vill det, så blir det dock ett faktum, att på ett år kommer det lagstiftningsarbete, som icke kan bedrifvas inom justitiedepartementet, att ligga nere. Och jag fragar Eder, mine herrar, tron I, att det är lätt att få personer att sköta ett sådant lagstiftningsarbete, och tron I, att dessa skola känna sig belättna med att kanske efter ett år få gå tillbaka igen. Vore det dessutom lyckligt att åter bryta kontinuiteten i detta arbete, en kontinuitet, som bröts redan då lagberedningen ändrades till en lagbyrå? Det är dessutom klart, att ett afslag på denna regeringens begäran innebär ett klander emot den nyss afgångne justitieministern, under hvilkens ledning denna byrå arbetat, och jag är fullkomligt viss om, att inom denna kammare finnes icke någon, som vill uttala ett sådant klander. Det har således synts mig, att man borde kunna vara ense om att en lagbyrå fortfarande är behöflig och att den hittills fungerat så, att man icke deraf har rättighet att yrka på dess indragning.

Jag kommer nu till den politiska sidan af saken. De ord, som af den förste reservanten blifvit använda, skulle kunna gifva anledning till det antagande — och det har också blifvit bekräftadt sedermera — att det vore missnöje med den man, som nu fått Konungens förtroende att vara chef för justitiedepartementet, som betingat det ifrågavarande yrkandet. Jag tillåter mig bestrida, att så verkligen kan vara förhållandet. Ty ett sådant antagande skulle innebära, att de personer, som hysa en sådan uppfattning, skulle tillåta sig en kritik öfver det sätt, hvarpå Konungen utöfvat den rätt, som tillkommer Honom och Honom

*Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

allena att tillsätta medlemmar af sitt råd. Jag påstår det så mycket mera, som den man, som nu är justitieminister, ännu icke haft tillfälle att få något enda af honom framlagdt förslag pröfvadt af Riksdagen, och det är dock en god sedvänja i vårt land, att ingen dömes ohördan.

Ett sådant antagande skulle också innebära, att kammaren i sjelfva verket skulle gifva sig sjelf ett det starkaste misstroende-votum. Det förhåller sig nemligen så, att den person, som fått Konungens uppdrag att vara justitieminister, har under många år med stor pluralitet utsetts till ledamot i det Riksdagens utskott, som har att, i hvad på Riksdagen ankommer, befrämja lagstiftningsarbetet, och han har der upprepade gånger fungerat som ordförande.

Nej, mine herrar, det är påtagligt, att reservationen syftar åt ett annat håll. Jag förstår det mycket väl och känner det också, att den syftar på mig. Jag har hört det, och jag har läst derom; och jag har fått höra sådana uttalanden som att vår regering, och enkannerligen dess främste ledamot, fäster icke tillbörligt afseende vid våra önskningsar. Jag vet också, att man, särskildt nu, är förgrymmad på mig såsom orsak till det sista statsrådsombytet, ett ombyte, som jag beklagar lika mycket som någon af Eder, mine herrar. Jag kan säga, att det är ingen, som samarbetat med den nyss afgangne justitieministern, som kan värdera honom mera än vi, hans gamle medarbetare.

Jag tror icke det kan vara ogrannlaga att nu, i detta sammanhang, meddela, att, när det blef klart att en meningsskiljaktighet förefans emellan den afgangne justitieministern och mig, en skiljaktighet, som icke kunde utjemnas, jag upprepade gånger och enträget anhöll hos Konungen, att han måtte finna skäl entlediga mig från mitt embete, och jag sökte, såvidt jag förmådde, påverka mina kolleger i samma riktning. Men afgörandet gick icke efter min önskan. Det var min kollega, som drog den lyckligare lotten. Jag säger med flit »den lyckligare lotten», ty jag vet, att det icke är jag, som sökt klamra mig fast vid den plats jag nu innehar. Jag har nog länge haft tillfälle att känna tyngden af den börda, som är lagd på mig, för att icke prisa den dag lycklig, då jag blir befriad från densamma. Och för visso, hvad som passerat i dag, gör icke bördan lättare.

Med afseende på de anspråk, som man vill ställa på mig, ber jag få begagna tillfället att yttra några ord, som jag anhåller, att herrarne icke måtte upptaga såsom afsedda att sara eller förnärma. Men jag har ett behof att säga Eder, mine herrar af majoriteten i denna kammare, säga Eder vördsamt, men bestämdt, att lika kärt som det är för mig att råda Konungen till åtgärder, som jag vet öfverensstämma med Edra önskningsar, när min uppfattning af det rätta sammanfaller dermed, lika omöjligt är det mig att göra det, när så ej är förhållandet. Då jag en gång lemnar den plats, som jag nu bekläder, finner jag det helt naturligt att man kommer att framhålla fel och brister, som jag låtit komma

mig till last, och jag skall vara den förste att finna sådant vara berättigadt. Men jag hoppas, att ingen skall kunna säga, att jag någonsin handlat emot hvad jag ansett vara rätt, äfven om jag skulle dermed behagat och ställt till freds ett aldrig så manstarkt parti. Men det kan vara nog taladt om mig. Dess bättre, är ingen menniska oersättlig. Den ena går och den andra kommer. I det stora hela betyder det icke så mycket. Men jag skall be att till saken få foga några ord i detta sammanhang.

Ett politiskt parti kan och får icke handla under intrycket af en misstämning för stunden, af missbelåtenhet eller hvad det nu må vara för känsla. Den enskilde gör nog så ofta och får också ofta sota därför, men ett politiskt parti måste naturligtvis alltid betänka, hvilka konsekvenser och hvilken räckvidd, en dess handling har. Tiderna förändras. Den konservativa åskådning, som för närvarande råder, kan komma att förbytas i en liberal, kanske en mycket liberal — om än icke i denna kammare — och jag kan tänka mig, att det kommer att sitta kring Konungens rådsbord män, som hafva en likartad uppfattning, jag säger med afsigt »likartad» och icke »lika». — Det förefaller mig nemligen alldeles klart, att emellan ett parti och en äfven ur dess krets hemtad regering måste uppstå en viss meningsskiljaktighet. Ty det är ingenting, som så disciplinerar ens handlingssätt som känslan af ansvar. Jag skulle dervidlag vilja erinra om ett uttryck af friherre De Geer, då han sade, att frågorna te sig så olika sedda uppifrån och nedifrån.

Jag kan vidare tänka mig, att det herskande partiet vill utöfva press på regeringen. Första Kammaren, som har till sin uppgift att med den mognare erfarenheten utgöra det konserverande elementet, vill gerna fylla denna sin uppgift och vill gerna vara den beträngda konungamagten till stöd. Men med hvilken auktoritet kan kammaren vara det, när från andra sidan då kommer att framhållas: »huru har kammaren sjelf handlat under liknande förhållanden?»

Vill kammaren se en ledamot af Konungens statsråd aflägsnad, visar grundlagen utväg dertill. Vill kammaren icke det, sa säger jag, att det är någonting, som hvarken vår grundlag eller politisk praxis känner till, att »pricka» eller »gifva en första varning» åt en regeringens ledamot. Ett sådant handlingssätt, vågar jag påstå, kan alstra förargelse och misstämning och svårighet att samarbeta, men leder näppeligen till målet, och under alla förhållanden synes det mig vara en betänklig sak att af politisk hänsyn vägra ett sasom behöfligt erkänt anslag. Det är ett tveeggadt vapen, som kan för framtiden medföra svara konsekvenser. Och det är därför jag till slut vågar uttala den förhoppning, att Första Kammaren icke skall finna lämpligt att bland sina magtmedel upptaga något sådant som anslagsvägran.

Herr Stråle: Det är sannerligen icke lockande att under en diskussion, som nästan uteslutande torde böra benämnas högpoli-

Anslag till
lagbyrå.
(Forts.)

tisk, endast tala om sjelfva saken, men ett yttrande i denna del af herr Unger uppkallar mig att å nyo säga några ord. Det fagnar mig visserligen, att herr Unger anser, att en lagberedning bör finnas, och jag yttrade i mitt första anförande, att mycket goda skäl förefinnas för en sådan institution, men märk noga: till en lagberedning tillkallas män, som, oberoende af alla föreskrifter och förut fastställda principer, utarbета lagförslaget. Och huru ser vanligen ett sadant omfattande lagförslag ut — da det afgifves till Kongl. Maj:t? — jag vänder mig nu specielt till herr Unger. — Man har voterat om den ena eller andra principen, om den eller den paragrafen o. s. v. Otvifvelaktigt har det blifvit en ganska värdefull produkt, hvilken blir ett godt underlag för ett fortsatt lagstiftningsarbete; men om justitieministern icke delar beredningens åsigt i principer eller detaljer, kan han icke förelägga förslaget till Kongl. Maj:ts pröfning eller till granskning af högsta domstolen. Ett större eller mindre omarbetande är ju uppenbarligen nödvändigt. Icke någon, hvilken har insigt uti hvad som erfordras för lagstiftning — således ej heller herr Unger — lärer bestrida, att justitieministern uti förutsatt fall behöfver biträde af skickliga och erfarna män, som inom departementet biträda vid denna omarbetning i den rigtning, ministern anser vara den rätta. Följaktligen lärer anslag för ändamålet vara nödvändigt. Jag vågar således påstå, att, oberoende af lagberedningen, anslag i det antydda hänseendet bör beviljas.

Då jag är en varm vän af en skyndsam och tidsenlig utveckling af vårt lagverk, vidhåller jag min åsigt och yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr Hammarskjöld: Den fråga, som nu föreligger, är frågan om anslag till en lagbyrå. Derom har yttrats, att om man motsätter sig lagbyrå, är det allenast för att man hellre vill hafva något annat, nemligen en lagberedning. Det kan finnas många skäl, som tala å ena sidan för en lagberedning och å den andra sidan för en lagbyrå. Jag är mera vän af en lagbyrå än af en lagberedning, men derom kunna tankarne ju vara delade. Riksgagen borde dock något veta hvad Riksdagen vill. Då Riksdagen, efter uttalanden derinom, att lagbyrå vore att föredraga framför lagberedning, och med bifall till ett på tillstyrkan af dåvarande justitieministern, nuvarande presidenten herr Östergren framlagdt regeringsförslag, så nyligen som 1894 beslöt sig för en lagbyrå, så låter det rent af litet löjligt att nu säga: det var icke det vi ville hafva, det var en lagberedning vi önskade.

Det har åberopats, att lagbyrå, enligt herr Östergrens mening, skulle vara endast *tills vidare*. Det må vara sant. Men samme herr Östergren har dock i den statsverksproposition, som nu föreligger, uttalat sig för att det ännu så länge skulle vara lagbyrå. Han har föreslagit anslag till en sådan och ansett den fortfarande vara behöflig. Jag har icke någon anledning att jäfva rigtigheten af hans åsigt i den saken.

Det har vidare sagts, att lagbyrån icke skulle vara fulltalig. Derutinnan är den ärade talaren illa underrättad. Den 1 januari var väl förhållandet sådant, emedan en af dess ledamöter nyss utnämnts till ett annat embete, men innan den nyligen afgangne justitieministern lemnade sin befattning, hade, på hans tillstyrkan, Konungen inkallat en annan ledamot, så att lagbyrån nu är fulltalig.

Samme talare har vidare yttrat, att det visat sig, att lagbyrån icke dugde, emedan det derjemte behöfts komitéer, och såsom exempel åberopade han bolagskomitén. Det var ett mycket olyckligt exempel. Bolagskomitén arbetade samtidigt med lagberedningen och hade för länge sedan slutat sitt arbete, innan lagbyrån fans till. Huru han således af den omständigheten, att det samtidigt med lagberedningen behöfdes en bolagskomité, kan sluta sig till att lagbyrån icke duger, det öfvergår allt mitt förstånd.

Här har emellertid antydts, att skälet, hvarför man nu skulle vilja öfvergå från en lagbyrå till en lagberedning, vore, att justitiedepartementet fått en annan chef. Hans verksamhet i lagberedningen skulle nemligen icke varit tillfredsställande, hvilket skulle visats derigenom, att — säges det — det var just denna verksamhet, som gjorde, att man önskade en öfvergång från lagberedning till lagbyrå.

Jag vill då fästa uppmärksamheten på, att den nuvarande justitieministern hade afgått från ordförandeskapet i lagberedningen en god tid innan Riksdagen beslöt att öfvergå från lagberedning till lagbyrå. Var det således endast den saken, att man var missnöjd med honom såsom ordförande i lagberedningen — så var malet redan vunnet, ty han var redan afgangen ifrån den platsen. Det kunde således ej vara skälet, hvarför man öfvergick till lagbyrå.

Det har också redan antydts, att det skulle vara bra märkvärdigt, om Första Kammaren nu uttalade ett misstroende emot den nuvarande chefens för justitiedepartementet lämplighet för lagstiftning, sedan Första Kammaren är efter år och ännu detta år insatt denne man i lagutskottet. Jag tillägger, att detta, såsom hvarje människa vet, skett i afsigt att han der skulle vara ordförande. Jag vädjar ock till herrarnes eftertanke och minne, om det under de senare åren i denna kammare har funnits någon ledamot, som man i lagfrågor har lyssnat till med större uppmärksamhet och större förtroende än den nuvarande justitieministern. Det har varit hans ord, som i otaliga sådana frågor har bestämt herrarnes omdöme och herrarnes omröstning.

Nej, mine herrar, allt detta tal om det saknade förtroendet till den nye justitieministerns duglighet för lagstiftningsarbete är icke det verkliga skälet till motståndet. Det är, såsom hans excellens herr statsministern nyss behagade antyda, meningen att träffa statsministern genom att slå justitieministern, precis såsom en viss skottsk konung hade en kamrat, som skulle taga emot allt det stryk, som borde träffat Hans Majestät sjelf.

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

Jag har, mine herrar. den djupaste aktning för Konungens nuvarande rådgifvare personligen och jag delar deras åsikter i många frågor. Jag gillar i mycket deras embetsverksamhet. Men det torde icke vara någon nyhet för någon här i denna kammare. då jag säger, att det finnes viktiga punkter, der mina åsikter skilja sig från deras. framför allt i ekonomiska frågor. Jag kan därför, med all aktning för deras personer, icke räkna mig till deras politiska anhängare. Jag har således icke något skäl, från denna synpunkt sedt, att sätta mig emot, om man vill ställa till förargelse, politisk förargelse för dem. Men det säger jag Eder, mine herrar. att. fastän jag icke hör till statsrådets politiska vänner. jag icke vill hafva någon del i ett sådant handlingssätt, som här nu är ifrågasatt.

Ensam som jag står, utan alla partiförbindelser och utan allt deltagande i några partisammankomster. vet jag ej, huru de. som hafva samma ekonomiska åsikter som jag, ämna göra. Men det skulle smärta mig och smärta mig djupt, om de personer, som i ekonomiska frågor dela åsikter med mig, skulle lata förleda sig att deltaga i en handling sådan som den. som nu är a bane. Jag har alltid i de debatterande och beslutande församlingar, i hvilka jag tagit del, velat lata hvarje fraga tala för sig. När ett förslag framkommit, som jag ansett vara godt och riktigt, har jag röstat för detsamma, oberoende af de personer. som burit fram det. Sa har jag hittills gjort, och med Guds hjälp skall jag icke så sjunka i min egen aktning, att jag upphör att handla på det sättet.

Da det anslag, som nu är begärdt, enligt min tanke är godt, nyttigt och behöfligt, och behöfligt särskildt för den massa riksdagsskrifvelser med begäran om lagförändringar, som ingå från Riksdagen, maste jag för min del rösta för detsamma. — Man har väl antydt, att det skulle vara missnöje med en möjligen väntad kongl. proposition om utsträckning af den politiska rösträtten, som skulle gifva sig ett utlopp genom att afslå anslaget till lagbyran. Ja, mine herrar. jag är icke någon anhängare af allmän rösträtt. Hvarje förslag, som pekar ditåt, har en bestämd motståndare i mig. Jag har till och med en instinktlik motvilja mot all tubbning vare sig på regeringsformen eller riksdagsordningen, och jag tror, att det i allmänhet är bäst att de få vara i fred. Men icke vill jag gå derhän, att jag skulle företaga mig att uttala något omdöme om ett förslag, om hvilket jag ingenting vet annat än genom tidningsnotiser och sqvallerprat. Det skulle vara detsamma, som om jag i en domstol uttalade en dom, innan jag fått läsa stämningen och hört hvad parterna haft att säga a ömse sidor. Lika tokigt synes det mig vara det ena som det andra. Då jag får se den möjligen kongl. propositionen, får läsa den och taga reda på dess innehåll och form och det statistiska materiel, hvarpå den grundar sig, och de skäl, som derfor anföras, först da skall jag försöka att, efter måttet af min förmåga, stadga mitt omdöme, om den är lämplig eller icke, och detta alldeles obero-

ende af mina känslor för statsraden personligen. Men innan jag någonting vet, kan jag icke uttala något omdöme om saken. Det kan icke heller falla mig in att rösta afslag på ett anslag, därför att jag möjligen framdeles kommer att bli missnöjd med en kongl. proposition, som ännu icke sett dagen, och som med anslaget icke har det ringaste att göra. Ett sådant handlingssätt tager jag icke del uti. I öfrigt får jag säga, att talarens på vesterasbänken yttrande på det innerligaste grep mitt hjertas känslor. Han uttalade just mina åsikter om en representants moraliska pligter.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Det har redan i denna fråga ordats så mycket i denna kammare, att jag kan fatta mig helt kort.

Jag beklagar, att icke statsutskottet i detta betänkande rådgjort och sammankommit med lagutskottet, ty säkert är, att frågan är mera en lagutskotts- än en statsutskottsfråga.

Hvad beträffar min ställning till denna fråga, vill jag helt kort nämna, att jag delar de åsikter rörande den politiska sidan af densamma, som redan blifvit uttalade af herr Billing och äfven af den siste talaren, samt sluter mig till det anförande, som hans excellens statsministern nyss afgaf i kammaren. Det är blott en kort mening i hans excellens' anförande, som jag från min synpunkt icke kan gilla, då hans excellens sade, såvidt jag rätt uppfattade hans yttrande, att Riksdagen, om den är missnöjd med utnämningen af Konungens rådgifvare, icke borde gifva detta missnöje till känna genom anslagsvägran. Detta är tvärtom en af mig under en lång riksdagsverksamhet känd sats. Det är just tvärtom på det viset, som Riksdagen har laga rätt att gifva sitt missnöje med en sådan utnämning till känna. Jag respekterar och vördar grundlagens bud, att det tillhör Konungen ensam att välja sina rådgifvare; men lika säkert är, att Riksdagen både har rätt och pligt att antingen gifva en Konungens rådgifvare sitt förtroende eller att undandra Konungens rådgifvare detta förtroende, och detta kan endast verksamt ske genom anslagsvägran uti ett sådant fall, der en Konungens rådgifvare tillstyrkt Kongl. Maj:t att begära ett eller flera anslag. Jag har sjelf under min politiska bana använt detta vapen och jag anser det fullt lagligt och riktigt.

Hvad beträffar den ifrågavarande saken, har den blifvit be-lyst så tillräckligt både af hans excellens herr statsministern och af den förste och siste talaren, att jag icke behöfver orda mycket derom. Jag finner det sorgligt, om kammarens majoritet skulle vägra det ifrågavarande anslaget af politiska hänsyn, ty det vore både beklagligt och, hvad mera är, det vore löjligt, ty denne nye Konungens rådgifvare har icke på något sätt för Riksdagen visat sina åsikter och gifvit något bevis på sin verksamhet, och då är det för tidigt att genom en votering i denna fråga visa honom kammarens missnöje. Jag hoppas således och tror, att kammarens

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

majoritet skall väl betänka sig, innan den afgifver ett så obetänkt och obefogadt klandervotum mot Hans Maj:ts Konungens utnämning af ny chef för justitiedepartementet. Herr grefve och talman, jag yrkar bifall till den ifrågavarande punkten sasom statsutskottet föreslagit densamma.

Herr Tamm, Hugo: Med de uttalanden, som af en del personer blifvit gjorda, kan jag icke neka till, att jag kände mig oviss, om jag befann mig inom Första Kammaren eller om här hördes ett genljud från Andra Kammarens yttersta flygel. Det förvånade mig allra mest, då jag fann min gamle konservative vän, herr Alin, komma med de uttalanden, som han gjorde, och det var i anledning af desamma jag begärde ordet. Han vindicerade nemligen, såvidt jag rätt uppfattade honom, det fullt rigtiga uti att man i fråga om anslag beviljade dessa efter den grad af förtroende, som man hade till den, som skulle förvalta desamma, Ja väl, så låter principen och tillämpas af honom i denna punkt som en första varningsgrad mot regeringen. Men denna princip, en gång kontrasignerad af denna kammare, kan lätt framkalla en andra och tredje varningsgrad på t. ex. 4:e och 5:e hufvudtitlarna i Andra Kammaren. Min konservative vän sökte visserligen från denna princip undantaga försvarsfrågorna, i det han sade, att i dessa frågor får icke fosterlandsvännen svika. Men en dom öfver hvad som är fosterländskt i en anslagsfråga torde ingen annan kunna fälla än individen sjelf, och den domen få vi nog se, huru olika den skulle komma att tillämpas på olika tider. Jag anser sjelfva principen vara så radikalt farlig och äfventyrlig, emedan riksviktiga frågor då skulle afgöras efter personligt tycke, ej efter sakförhållande, att jag kan icke neka till att jag förundrade mig öfver att från hans sida framfördes ett sådant försvar för reservationen.

Vidare yttrade samme talare, att det icke var så farligt, om denna byrås verksamhet genom anslagsvägran upphörde, och hänvisade till att det förberedande lagstiftningsarbetet skulle kunna verkställas inom justitiedepartementet, hvilket väl innebure att visa den nuvarande justitieministern det största förtroende genom att lemna alltsammans utan vidare kontroll och hjälp i hans hand. Men han sökte taga bort intrycket af detta genom en förklaring, hvilken jag icke kan underlåta att säga är sakligt vilseledande, nemligen då han stödde sitt påstående derpå, att »sakliga skäl» förelegat för Andra Kammaren, då den vidtog den bekanta indragningen af anslaget till lagberedningen. Ja, i detta fall ser man, huru förunderligt tiderna förändras och vi förändras med dem. År 1892, när ännu den nuvarande justitieministern var ordförande i denna lagberedning, fans ingen människa inom Andra Kammaren, som på grund af någon som helst missbelåtenhet nekade detta anslag; man tyckte blott, att, emedan en ledamot icke tjenstgjort, anslaget kunde nedsättas med 5.000 kr. Så afgick den nuvarande justitieministern från ordförandeplatsen, och då, efter att han redan

lemnat ordförandeskapet, uppträdde 1893 med samma yrkande, som nu framstälts, inom Andra Kammaren herrar Lilienberg, Mankell, Hedin och John Olsson; dessa framställde nemligen precis samma yrkande, som nu gjorts från högerhåll inom denna kammare. Herr John Olsson sade, att det för honom afgörande skälet var den sista utnämningen af ordförande i nya lagberedningen. då nemligen landshöfding Bergström erhållit detta uppdrag, och jag minnes, huru i denna kammare uttalades det allra skarpaste klander mot en så våldsamt åtgärd, och jag minnes, huru det ordagrant sjöd i denna kammare af förtrytelse. Skall nu Första Kammaren, ledd af högerpartiet, vidtaga en sådan åtgärd? Jag kan för min del ingalunda gilla densamma, och för mig ligger det dessutom en stor fara i detta. Mine herrar, skall Första Kammaren gå till väga på det sättet, tvingar man efter min öfvertygelse allt mera Konungen att söka sin stödjepunkt i Andra Kammaren och att lemna det stöd, samma parti alltid påstått honom böra söka just i denna kammare, en sak, som, den må vara god eller icke i och för sig, åtminstone icke ökar den Första Kammarens anseende och inflytande. Och jag är för min del öfvertygad, att fastän, såsom nyss nämndes, många af oss icke stå på samma ståndpunkt i ekonomiska frågor som den nuvarande ministären, så kommer ingen från vår sida att med sin röst bidra till att gifva reservationen framgång. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

*Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

Herr Reuterswärd: Herr grefve och talman! Mine herrar! Jag har icke kunnat med tystnad afhöra denna diskussion utan att få yttra några ord, innan den afslutas.

Om vi litet hvar kommit upp i denna kammare med något upprörda känslor, må det icke vara så underligt efter hvad som på senare tiden passerat, men icke har den tredje talaren i ordningen lugnat våra sinnen och ej heller den siste talaren, ty om möjligt — jag begärde icke ordet strax efter herr biskopen, ty då hade jag kanske förfirrat mig — om möjligt har han bidragit till en upphetsning, som icke badar godt för frågans lugna pröfning; och resultatet eller utgången får herr biskopen taga på sitt ansvar, i fall icke rösterna falla sasom honom behagar. Jag vill säga denne talare, att just därför att han är en gammal ledamot af statsutskottet och Riksdagen, så är det så mycket mera förvanansvärdt, att han kan tillata sig att gifva en så offentlig upptuktelse at de herrar och män, som vågat hafva en med honom olika mening inom statsutskottet. Derfor att de vågat reservera sig, skola de få stå inför kammaren sasom om de begatt en orättfärdig handling! Om dessa herrar än icke äro så gamla inom statsutskottet som herr biskopen, är deras röst och deras laga rätt fullt lika stor i hvarje fråga, och något sådant tryck, som en eller annan äldre ledamot vill utöfva inom statsutskottet, kan icke vara kammaren till behag. Vi önska, att i hvarje fråga de skiljaktiga meningarna först och främst skola få

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

i utskottet uttalas, och om de icke der vinna gehör, så må de i form af reservation framläggas inför kammaren, för att den må bedöma, huruvida de eller utskottet haft rätt. Således fördömer jag detta öfvermod med dess spetsiga uttryck på det allra högsta, och de må hafva varit framsagda med huru stor våltalighet som helst, så gjorde de ett pinsamt intryck. Men det var icke nog med att samme talare vände sig mot reservanterna, han har äfven vändt sig mot Riksdagen och begagnat uttrycket »Riksdagens försyndelse», som biskopen velat varna oss att begå. Jag vet icke hvari en sådan försyndelse skulle bestå. Jag har varit med i riksdagen öfver 50 år, och jag har icke funnit någon sådan försyndelse af Riksdagen begangen, som herr biskopen ansett lämpligt beteckna med så hårda ord.

Den enda anmärkning jag tillåter mig mot hans excellens herr statsministerns yttrande är, att han nämnde, att ett politiskt parti icke får handla efter ögonblickets ingifvelse. Deri har hans excellens fullkomligt rätt. Men om hans excellens menade, att det parti, som vi kalla vårt, eller pluraliteten inom denna kammare, nu skulle handla under ett ögonblicks upphetsning, så får jag förklara både inför honom och inför kammaren, att detta är ingalunda fallet.

Den föreliggande frågans innebörd, eller anslaget till lagbyrån, har i och för sig ingen politisk betydelse, det erkänner jag villigt; men den har dock ett visst sammanhang med frågan om byrans ledning, och därför har den på sista tiden åtskilliga gånger dryftats både inom och utom vårt parti och är moget öfvervägd och således ej »en ögonblickets ingifvelse».

Jag vill icke, åtminstone icke för ögonblicket, begagna mig af samma taktik som den ärade talaren till höger om mig, då han uppmanade sina politiska vänner att i denna fråga ställa sig såsom en man för att visa kammaren, att han och de hade en moralisk insigt och moralisk kraft långt betydelsefullare än det motsatta partiet. Det talades vidare om det moraliska brott, som de skulle begå, hvilka röstade olika mot denne ärade talare, enär den fråga icke förelag, som hade framkallat all denna oro. Att ett justitieråd gerna vill läsa handlingarna, innan han dömer i ett mål, är fullt riktigt; det vilja vi göra litet hvar. Men om vi veta bestämdt att en stor, riksviktig och i våra sociala förhållanden så djupt ingripande fråga kommer att snart blifva föremål för en kongl. proposition, så må man åtminstone på förhand få gifva sina åsikter tillkänna i en sådan fråga, som man anser riksförderlig och för var politiska utveckling i alla afseenden värdig, och det bör därför icke förundra, om man dertill begagnar första lämpliga tillfälle, ja, till och med ett i formelt afseende olämpligt. Det är icke fran vår, utan från herrarnes sida man inledt frågan på det politiska området. Den trodde jag icke skulle inblandas här, utan att man skulle låta hvarje sak vara hvad den är, såsom herr biskopen sade, men han följde icke sin vanliga logik.

Den siste talaren har gått så långt, att han genom att läsa upp några ord och några namn från ett föregående beslut i medkammaren velat göra Första Kammarens högra flygel likställd med Andra Kammarens yttersta venster. Det kan visserligen låta rätt skämsamt, men, mine herrar, jag får säga Eder uppriktigt, att i den riktningen tager jernförelsen sig icke väl ut. Och jag beder herrarne om ursäkt, om jag säger, att om det parti jag tillhör vill i vissa fall, då det gäller uppoffringar, gå längre och ställa sig snart sagdt mera rojalistiskt än kanske regeringen och herrarne sjelfva, så må det icke förtyckas oss. Ty säkert är, att vår fosterlandskänsla är varm och därför vilja vi göra denna fosterlandskänsla så fruktbringande som möjligt och, trots alla de olyckor, som spåddes, att detta parti skulle framkalla, har det dock åstadkommit så mycket godt, som vi aldrig kunnat tänka på att genomföra, om icke detta parti visat en sådan ståndaktighet som det gjort, det må vi erkänna litet hvar. Hade vi stått utan tillgångar i ett ruineradt land, hade vi icke haft mycket att försvara oss med, men nu kunna vi det med Guds hjälp.

Jag kommer nu till sjelfva saken. Hans excellens statsministern har yttrat allvarliga ord, som jag har känt såsom skulle ett dygt ansvar hvilat på mig personligen, om jag icke skulle lyssna dertill och aktgifva på dess innebörd. Hans excellens hotade visserligen icke med någon ministerkris, men det var ändå så mycket sagdt, att man lätt deraf kan sluta, att han personligen icke *afundades*, men tyckte att den minister, som nyss afgått, just därför att han fick afgå och kunde afgå, var bland dem som dragit den lyckligaste lotten. Ja, mine herrar, ingen önskar högre än jag, att en ministär så homogen som möjligt måtte få verka hädanefter som hittills, och för egen del får jag säga hans excellens, att om han, med afseende å den viktiga fråga som han har för afsigt att framlägga, kunde få hvila, på det vi under denna riksdag må få lefva i fred och lugn, då skulle vi vara honom särdeles tacksamma allesammans. Vi hafva så stora och viktiga frågor för handen, att jag kan försäkra, att den minsta splittring, från hvilket hall den komma må, kan hafva ett så betänkligt inflytande på de stora frågorna — herrarne veta alla, att jag menar 4:e och 5:e hufvudtitlarna — att det kan hafva ödesdigra följder. Det är därför jag nu skulle vilja uttala följande ord. *Då jag nu hört, att hans excellens statsministern icke blott tillmäter ett beslut i reservationens riktning en större innebörd, än jag deruti kan se, och jag tillika hör, att hans excellens tillmäter ett votum i denna kammare en sådan vikt, så torde måhända en hufvudsaklig del af anledningen till reservationen redan vara vunnen.* Och slutligen vill jag tillägga, att om vi kunna lösa denna konflikt på ett tillfredsställande sätt och ställa till rätta mellan regeringen och Första Kammaren, så vore det ingenting högre jag önskade; och därför skulle jag vilja uppmana kammarens ledamöter att afstå från all votering och taga statsutskottets förslag

*Anslag till
lagbyrå.
(Forts.)*

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

sådant det blifvit framlagdt. Da vill jag vara med derom. Men begäres votering och man vill pröfva styrkan, ja då uppmanar jag mina vänner att rösta så som vi tänkt oss.

Jag har intet vidare att tillägga, men da jag icke kan tala till fördel för utskottets förslag, har jag intet yrkande att göra.

Herr von Ehrenheim: Om jag icke orätt uppfattade den siste talaren, uppmanade han kammaren att söka lösa denna konflikt på ett tillfredsställande sätt. Detta synes mig vara lätt genom att låta saken tala för sig sjelf och icke deruti inlägga något annat. Att en institution sådan som den, hvarom nu är fråga, är behöflig, derom finnes ingen meningsskiljaktighet. Om den skulle i ett eller annat afseende behöfva ombildas, sa kan frågan om dess ombildning icke komma från någon annan än Kongl. Maj:ts regering, derom torde också alla vara ense. Och under sådana förhållanden ser jag för min del icke, att man i ett bifall till statsutskottets förslag behöfver inlägga något annat än ett erkännande af anslaget behöflighet, och att man följaktligen både kan och bör fullkomligt skilja sig och afstå från alla politiska och högpolitiska synpunkter. Jag anhåller för min del värdigt om bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Alin: Jag borde icke besvära kammaren med att vid denna framskridna tidpunkt åter yttra mig, men det sätt, hvarpa två ledamöter — herrar Hammarskjöld och Hugo Tamm — uppträdte med anledning af mitt yttrande, gör det för mig nödvändigt. Här har af dessa herrar sagts, att den omständigheten, att man fann sig böra afskaffa nya lagberedningen, icke kan anföras såsom ett sakligt skäl för det yrkande jag här framställt. Nå, hvad är den då för sorts skäl? Är det herrarnes mening, att den bör betecknas såsom ett personligt skäl, eftersom jag har anfört det sätt, hvarpa lagberedningens verksamhet under senare tiden leddes, såsom orsaken till dess upphäfvande? Men skälet är ju i alla fall rent sakligt i den mening, hvori jag här användt detta ord, nemligen i motsats till politiskt skäl! — Med anledning af hvad herrarne vidare mot mig anfört får jag erinra om att det var under den tid, då lagberedningen var under samma ledning som den, hvarunder lagbyrån nu kommit, åren 1884—92, som den åsigten rotfästes och utvecklades, att lagberedningens verksamhet icke utöfvades på ett sådant sätt, att den i önskvärd mån främjade lagstiftningsarbetet, och det var detta som föranledde Andra Kammarens beslut 1893, ett beslut, som visserligen icke var diktadt af de ifrågavarande motionärerna, liksom det ej heller var de som bestämde Kongl. Maj:ts och Riksdagens gemensamma beslut att afskaffa nya lagberedningen och ersätta den med en lagbyrå. Jag förmodar också, att det icke var herrarnes mening att säga, att det var de ifrågavarande motionärerna som gjorde den saken. De omständigheter som verkade har jag försökt påvisa,

och jag har icke funnit, att herrarne härvidlag hafva kunnat vederlägga mig. Jag har så mycket mindre anledning att låta min åsigt i detta fall vika för herrarnes, som jag väl vet, att jag är långt ifrån ensam derom. Jag anhåller för öfrigt att få styrka dess riktighet gerom att läsa upp en liten punkt ur statsrådsprotokollet den 13 januari 1894, der det heter om lagberedningens verksamhet sedan 1884: »Utaf de af beredningen efter år 1884 afgifna förslag hafva de om skiljemän, om ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål, om ändring i vissa delar af strafflagen och om ändring i 10 kap. 1 § rättegångsbalken blifvit såsom lagar antagna. Förslagen angående vissa bestämmelser om rättegången i brottmål och angående bevisning inför rätta hafva varit framlagda för Riksdagen men icke vunnit dess godkännande. Det år 1886 afgifna förslaget till förändrade lagbestämmelser i fråga om äkta makars inbördes egendomsförhållanden har ansetts icke böra läggas till grund för nådig proposition i ämnet. Af öfriga förslag har hittills endast det om ändring i vissa delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes (afseende krigshofrättens ombildning) genomgått den ytterligare behandling, som bör föregå dess framläggande för Riksdagen.»

Jag har i mitt förra yttrande framhållit, att den omständigheten, att lagbyrån nu kommit under samma ledning som lagberedningen under åren 1884—92, var det sakliga skäl, hvarpå jag stödde mitt yrkande på bifall till reservanternas hemställan, och att detta skäl ensamt för sig vore afgörande. Men jag har tillika sagt, att de politiska förhållandena, den politiska situationen ha styrkt mig i min åsigt, att detta yrkande borde göras. Här har denna åsigt kritiserats på ett sådant sätt, som om man vore rent af en brottsling, därför att man kan hysa den. Här har och talats om att man söker göra intrång på Kongl. Maj:ts prerogativ. Jag respekterar dessa lika väl som någon annan, och jag har icke sagt ett ord om Kongl. Maj:ts rätt att utvälja sina rådgifvare. Kongl. Maj:t har den rätten och använder den. Men det torde tillåtas mig att erinra om att Riksdagen har också *sina* rättigheter. — För öfrigt kan det kanske vara godt att icke begagna så stora ord, då det är fråga om en sak, för hvilken sådana argument kunna anföras, som här blifvit anförda. Bland dessa argument finnas sådana, att man åtminstone borde kunna förstå, att ett yrkande på afslag kan på grund af sakliga skäl framställas, äfven om man ur politisk synpunkt ser sakerna annorlunda. än de som framställt detta yrkande.

Af hvad herr Tamm yttrade var det ytterligare något som jag hade tänkt bemöta, men jag erinrar mig ej för tillfället hvad det var, och får därför lemna det i sitt värde.

Herr Wennerberg: Innan jag öfvergår till hvad jag egentligen har att säga vid detta tillfälle, beder jag att få söka rätta ett missförstånd, som troligtvis af den tredje talaren begicks. Det synes, som om han antog, att bakom reservationen stod ett parti,

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

som ville göra all framtida lagberedning omöjlig genom en vägran till det begärda anslaget.

Jag vågar förklara, att det icke är meningen, och jag har på visst sätt ett stöd därför från regeringen själf. Anslaget är nemligen begärdt såsom extra anslag, hvilket jag ansett vara mycket klokt, emedan en permanent lagberedning eller lagbyrå skulle hafva den ledsamma följden, att hvarje litet lagförslag, som i någon mån förefölle kunna förbättras, antagligen skulle gifva anledning till ett kanske onödigt arbete. När nu ett anslag redan finnes för innevarande år, ser jag ej någon stor fara ligga deri, att man gör allvar af det *extra* anslaget medelst ett ars uppehall eller till dess verkligen viktiga lagfrågor ligga före, som behöfva behandlas af synnerligen sakkunnige män. Detta tager jag såsom en obetydlig inledning, på det att ingen må låta inbilla sig, att meningen varit att en gång för alla stryka ett streck öfver en så nödvändig sak som en lagbyrå eller lagberedning.

Jag ber derefter att nu få vända mig till herr statsministern främst för att till honom frambära ett varmt tack för hans anförande. Han utlade för oss allesammans temligen tydligt, huru ärendet behandlats inför Kongl. Maj:t, och han skydde ej — tack vare hans ärlighet! — att ställa sin förklaring på en fullt bärande, om än nästan mycket privat basis. Det gifver mig anledning att också få yttra mig mera privat, än jag annars skulle haft rätt att göra. Med *privat* menar jag här ej något annat än att, liksom *hans* yttrande spred ljus öfver *hans* ställning till saken, så skall ock mitt söka återgifva stämningen hos det parti jag tillhör.

Han sade, sedan han yttrat vackra ord om den afgangne justitieministern, att ingen så varmt beklagat, att denne ej ville kvarstanna, som han själf. I det fallet står jag och hela vårt parti alldeles i öfverensstämmelse med herr statsministern. Just deri ligger dock något att taga vara på till ytterligare förklaring.

Han sade vidare, att Första Kammaren borde akta sig för att för en tillfällig misstämning göra en handling, som vore minst sagdt oförsigtig och skulle skada dess anseende. Här är icke en »tillfällig» misstämning i fråga. Det är en misstämning, som började nästan samtidigt med den regering vi nu lefva under; och jag har haft det obehaget att en gång förut nödgas uttala, huru svikna våra förhoppningar blifvit genom — jag vill ej nämna några mindre åtgöranden derförut, utan endast påminna om den besynnerliga föreskriften några dagar före förra riksdagens öppnande om de förhöjda spanmålstillarne. Och jag vill ej repetera, hvilka stora och säkerligen länge verkande rent ekonomiska olyckor derigenom åstadkommos.

Det säges, att den afgangne ministern afgått på grund deraf, att han ej velat kontrahera en påtänkt mycket viktigare fråga än den som föreligger. Mig förefaller detta mycket besynnerligt, såväl att sådant säges som än mer att man från det säkraste hållet hör att det verkligen också varit händelsen. Jag känner

*Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

icke till den kongl. proposition, för hvilken han har gått sin väg. Jag tror, att ännu den dag, som i dag är, är den antydda kongl. propositionen icke färdig, än mindre föredragen i konseljen; och jag vet sannerligen icke, hvarför justitieministern gick sin väg. Det vi nyss hörde från herr statsministern, och hvarför jag verkligen ock af hjertat är honom tacksam, förklarar dock saken. Om ej justitieministern gjort det, har han själf velat afgå, och med rätta fäste Kongl. Maj:t vid hans afgang ett sådant afseende, så att äfven mot konseljens önskan det nu skedda skedde.

Man förundrar sig säkerligen ganska mycket — mindre i dag än för några dagar sedan, då vi fingo höra hvad som skett — öfver detta. Nu i dag vill man framkalla en vida större förundran öfver att man i denna kammare vågar hysa och uttala en annan mening om hvad rätt varit än den som gjort sig gällande. Jag följer temligen noga med i den utrikes politiken, och om jag undantager de land, som vi väl ej i politiskt afseende vilja ställa öfver oss eller ens i jembredd med oss: Ryssland och Turkiet, så få vi se, att i alla de öfriga — både de stora, England, Frankrike, Preussen, och äfven de mindre betydande staterna — ett sådant tillvägagående som det nu pågående hör till vanligheten, i synnerhet om på dessa ställen det fins en fraktion, som är af beskaffenhet att råda eller åtminstone vilja råda och som tillika har den goda egenskapen, som det rådande flertalet i denna kammare har, att nästan oafslätligt stödja regeringen. Och dervidlag tror jag, att detta flertal kan visa på en så vacker förgången verksamhet, att det eljest troligen aldrig stätt så väl till i afseende på de kongl. propositionernas framgång. Detta parti har, kan jag säga, om än någon gång motvilligt, dock alltid gått regeringen till mötes, och jag tror ej att regeringen själf skall kunna säga till mig, att jag ej i detta talar sanning. En regering och en sådan majoritet böra stå i samband med hvarandra; ty då och endast då kan man hoppas den fredligaste och lugnaste lösning af samhällsfrågorna. Men, såsom jag redan nämnt, vi ha vant oss sedan några år att se regeringens åsigter betydligt divergera från våra egna, och de medlemmar af denna regering, som vi räknat för våra säkra vänner, hafva så småningom till antalet inskränkts. Nog har det hittills magtegende partiet i Första Kammaren allt skäl till att, om ej på ett bestämdt sätt opponera sig mot regeringen, dock vördsammast låta regeringen tydligt få veta, att den misstämning, som nu råder, ej är från gårdagen.

Herr statsministern aberopade i sitt anförande en auktoritet, som vi alla vörda, De Geer, och vi fingo nöja oss med det svaret på våra frågor, att »en sak synes olika uppifrån och nedifrån». Det är mycket sant, och till och med så sant, att det fins en gammal förträfflig fabel derom. Den handlar om en kråka, som satt i toppen af en silfverpoppel, och en gås, som stod derunder. Kråkan påstod, att bladen voro gröna, men gasen att de voro hvita. Mycket bevisar dock ej detta för detta fall. Utan att betvivla, att de, som

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

sett saken uppifrån, sett en annan färg än vi, som sett den nedifrån, så måste jag säga, att lika säkert som hvar och en af de båda foglarna hade fullkomligt rätt från *sin* ståndpunkt, lika säkert dömde de ensidigt från en *allmän*are. — Och så är det måhända äfven här med de magter, som kommit i en, såsom jag hoppas, snart öfvergående kollision.

Under försöken att nu stämpla ett afslag å propositionen sasom något alldeles oerhördt — ja, det har till och med gått så långt, att man talat om både brott och synd, åtminstone ett förfärligt riskerande af Första Kammarens anseende — har man förespeglat stora och ovanliga händelser i den Andra Kammaren, om här vägrades anslag till lagbyrån. Men när man börjat bli gammal, har erfarenheten hunnit lära en, att då det som ifrigast förespeglats stora faror af små anledningar, fordras det, likasom när man skrämmas för spöken, endast litet mod att gå emot dem, och allt upplöses i en obetydlighet. Min öfvertygelse är alltså, att Första Kammaren härvid riskerar ingenting. Tvärt om, i fall Första Kammaren sätter värde på sig sjelf och på regeringen, bör den låta regeringen få veta, att då ett samband mellan dem är af väsentligt behof ej blott för denna och hvarje kommande regering, utan för fosterlandet, så är det vår ovilkorliga skyldighet, emedan vi äro representanter för detsamma, att låta regeringen få veta hvad vi tänka. Det är icke rätt att alltför mycket sysselsätta sig med ett maskeradt samtal om lagberedning eller lagbyrå, utan saken bör nämnas sådan den är. Äfven derutinnan står jag i tacksamhetsskuld till herr statsministern, ty det gjorde han såsom en orädd och ärlig man, och det har också gifvit mig mod att säga ut min mening lika tydligt. Någon varning behöfva icke vi i afseende på att träda Konungens rätt för nära. Konungen står öfver oss alla och till all lycka äfven öfver sina rådgifvare. Vi hafva icke att vända oss mot honom i svåra fall, utan just mot rådgifvarne. Och om rådgifvarne vilja framföra vår åsigt till Konungen, är det han, som bestämmer det ena eller andra. Här ligger intet klander i det enskilda fallet mot regeringen, helst jag tror mig veta, att regeringen ej varit synnerligen belåten med hvad som skett. Detta är en sak, som är ungefär lika hemlig som det sammanträde Första Kammarens majoritet haft på grund af de ingifna reservationerna. Hela världen vet det och känner det mycket väl. Att öda tid med stora ord och tala om behofvet af lagbyrå eller lagberedning, om hvilketdera som skall vara nyttigast, eller huruvida det är möjligt sköta saken genom komité o. s. v. — allt det der är för tillfället onödigt!

Af hvad jag sagt framgår, att utan att fästa mig vid ordalagen i reservationerna, som blifvit strängt kritiserade, kommer jag att afgifva min röst för dem. Min högt ärade vän, som nyss hade ordet, ville, om jag hörde rätt, att vi skulle afstå från all slags votering. Ja, det har jag intet emot. Icke begär jag votering; men är det någon, som begär det, har jag redan sagt, huru min voteringsedel kommer att utfalla.

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

Då jag nu sagt detta, har jag blott en liten sak att tillägga. Här har talats om att handla rätt eller orätt i afseende på ja- eller nej-sedeln. Det var beskedligt att ej gå längre. Vill man åter kalla det att handla efter *samvete* eller icke, blir det en annan sak. Men då de, som här finnas och komma att rösta olika med mig, kunna vara fullt öfvertygade derom, att jag ej ett ögonblick tviflar på att de röstat efter sitt samvete, begär jag blott detsamma tillbaka både för mig och mina meningsfränder. Varen I öfvertygade om att äfven vi hafva samvete, och vi hafva ännu icke genom något riksdagsbeslut visat, att vi samvetslöst behandlat regeringens angelägenheter. Min egen åsigt om »rätt eller orätt» bestämmes i denna sak, likasom i hvarje annan offentlig, efter hvad jag anser mitt lands väl kräfva; och jag har nu den åsigten att just de mål, till hvilka det s. k. protektionistiska partiet i denna kammare sträfvar, äro de för vårt land allra nödvändigaste. Med kritik öfver detta står det hvem som helst fritt att vända sig till och mot mig; jag skall söka försvara mig.

På fullt allvar och till följd af mitt begär att gagna mitt fosterland röstar jag afslag å Kongl. Maj:ts proposition, emedan jag derigenom vinner, att regeringen efter detta åtminstone ej skall kunna säga, att den lefvat i okunnighet om att någon missstämning mot henne funnits i Första Kammaren.

Herr Billing: Mot mitt första anförande hafva gjorts så många anmärkningar, och åtskilliga af dem hafva varit af så besynnerlig och för mig förvånande art, att jag visserligen skulle hafva god lust att besvara dem, men jag anser mig skyldig att afstå derifrån. Ingen skall väl ändock undra, om jag säger ett par ord med anledning af den förebräelse, som rigtats mot mig af denna kammars alderspresident och hvilken var af en så allvarlig och personlig art, att jag anser mig hafva rätt att besvara den. Den gaf uttryck åt hans *personliga* missnöje, och hans missnöje skulle hos mig väcka smärta, om jag ej vore öfvertygad om att han, när vi hafva slutat denna debatt, har alldeles lika mycken vänlighet och välvilja för mig som han hittills haft. Derfor tror jag, att hvad som förekommit icke skall väga ett uns i förhållandet mellan honom och mig.

Han har emellertid förebrätt mig, att jag skulle hafva gjort två saker, som vore orätta. Det ena var det, att jag skulle hafva klandrat, att två af statsutskottets ledamöter hade reserverat sig, och han framhöll, att de hafva lika fullt rätt att reservera sig, som vi hafva att uttala vår mening. Om jag verkligen med ett enda ord hade förmenat dessa reservanter denna rätt, då skulle jag ej ett ögonblick tveka att bedja dem och kammaren om ursäkt. Men det kan jag försäkra, att det protokoll, som här blifvit uppsatt, icke skall med ett enda ord kunna adagalägga, att jag velat förmena dem denna rätt. Men mot denna förebräelse vill jag ställa äfven min rätt att, om reservanterna anført något enligt min mening origtigt i sin reservation, kritisera detta. Denna

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

rätt vill jag behålla, och den vill icke heller vår ålderspresident i sjelfva verket beröfva mig.

Det andra han förebrådde mig var, att jag skulle i mitt första anförande hafva klandrat icke blott reservanterna utan också de många, som stå bakom dem, och velat undervisa dem om hvad som är rätt och hvad som orätt. Gent emot det vill jag säga blott det, att jag vill behålla min rätt att, när en fråga föreligger, der jag tycker att ett förslag är orätt, då också få kritisera det, och denna min rätt begagnar jag med en synnerlig förkärlek, om det gäller att kritisera det parti, som jag sjelf tillhör. Ty jag skulle vara en oduglig och ovärdig medlem af mitt parti, om jag icke skulle, då jag finner skäl dertill vara, vända min kritik just mot mina vänner. Och sjelfkritik och kritik mot det egna partiet, det är väl dock den mest berättigade formen af kritik.

Herr vice talmannen: Jag hade tänkt att möjligen uppträda något utförligare i denna fråga, men dels tyckte jag mig redan från början finna att situationen var temligen klar, och dels har det mesta af hvad jag skulle velat säga redan blifvit anfördt. Det är nu endast ett par moment, om hvilka jag vill yttra mig.

Här har sagts, att ett afslag nu på det begärda anslaget till lagbyrån icke skulle för framtiden behöfva medföra något inställande af det förberedande lagstiftningsarbetet. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att när Andra Kammaren 1893 afslög anslaget till lagberedningen, yrkades just af två talare, som uppträdde för afslag, nemligen lagutskottets vice ordförande, herr Lilienberg, och John Olsson från Stockholm, att i stället för lagberedningen borde ställas en direkt under chefen för justitiedepartementet arbetande byrå. Om nu, sedan Andra Kammarens yttersta venster afslagit anslaget till lagberedningen, Första Kammarens yttersta höger skulle afslå anslaget till lagbyrån, hvad återstår då? Jo, såsom en annan af reservanterna har nämnt, då kan man ju låta dessa speciella komitéer arbeta. Ja, dermed är försökt sedan länge tillbaka. Jag var med också på den tiden, och år 1871 yttrade Riksdagen, när förslaget till lagbyrån förelåg i stället för de särskilda komitéerna, att detta sätt, jag citerar nu ordagrant, »har ett afgjordt företräde framför den anordning, som under senare tider begagnats för lagarbetet». Om således dessa tre utvägar äro borta, hvad återstår då? Herr Billing har visserligen föreslagit en fjerdte utväg, men det var naturligtvis på skämt.

Hvad beträffar reservationerna, vill jag fritaga mig från hvarje anslutning till i synnerhet den af friherre Klingspor afgifna. Jag anser nemligen, att man på den kan tillämpa Tegnér's yttrande om medeltidsposien: »I mystiskt dunkel mera än i ljus, i månskensskymning är den hållen»; och som jag både i det dagliga och politiska lifvet föredrager dagsljuset framför skymningen, kan jag,

som sagdt ej ansluta mig till densamma. Äfven vill jag fästa uppmärksamheten på att det motiv han här använt, eller »då samma förhållanden som de, under hvilka anslag för uppehållande af den under chefens för justitiedepartementet ledning ställda lagbyrån af föregående Riksdagar beviljats, numera icke synas vara för handen, är ett sådant der *universalmotiv*, som kan användas för afslag på alla möjliga anslag, och om Första Kammaren skulle godkänna det motivet, antager jag att afslagsyrkarne i Andra Kammaren blifva stormförtjusta, ty då hafva de alltid tillfälle att sedan använda samma motiv för anslagsvägran.

För min del anser jag att vi helt tyst, så tyst som möjligt, böra bifalla statsutskottets betänkande.

*Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)*

Herr Unger: I anledning af herr statsministerns yttrande ber jag blott att få värdsamt erinra, att det icke är alldeles nödvändigt att man skulle nödgas vara utan någon institution för det förberedande lagstiftningsarbetet under 1897, i händelse den föreliggande framställningen afsloges, ty om regeringen redan denna riksdag framkomme med ett förslag till annan organisation af den institution, som skall hafva lagstiftningsarbetet om hand, komme den väl att fungera äfven år 1897, under förutsättning att förslaget ginge igenom. Men det var icke detta jag hufvudsakligen ville säga, utan jag ville icke lemna obemött hvad herr statsministern yttrat derom, att om vi afsloge det ifrågavarande anslaget, så skulle det innebära ett misstroendevotum mot den afgångne justitieministern. För min del finner jag det vara ett förtroendevotum för honom, att så länge *han* var chef för justitiedepartementet beviljades anslaget, men sedan han frånträdtt detta chefskap, hafva vi varit tveksamma om anslaget borde utgå. Detta lär väl innefatta ett förtroende- och icke ett misstroendevotum för den *afgångne* chefen för justitiedepartementet.

Herr Reuterswärd: Jag begärde ordet endast för att få rättad en missuppfattning, i det jag skulle hafva framställt ett vilkor till statsministern, att han skulle handla så eller så. En dylik politisk blunder skulle jag aldrig kunna tillåta mig.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af friherre *Klingspor*, att kammaren skulle bifalla hans vid punkten afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Almén* begärde votering, hvarefter herr Reuterswärd, som på begäran erhöi ordet, yttrade: Då votering är begärd

Anslag till
lagbyrån.
(Forts.)

och vi hafva gifvit till kända, att de inom vårt parti, som hafva en motsatt mening mot oss andra i denna kammare, borde låta sina åsikter falla och icke begära votering, så skulle jag vilja ännu en gång hemställa, huruvida icke den ledamot, som nu begärt votering, skulle vilja derifrån afstå.

Då herr *Almén* vidhöll sitt yrkande om votering, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 3 af sitt utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles friherre Klingspors vid punkten afgifna reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja -- 73;

Nej -- 54.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 5 och 6.

Lades till handlingarna.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 15 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, omfattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkten 1.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b).

Ifrågasatt
lindring åt
den svenska
utrikes frakt-
farten.

Herr Kerfstedt: Jag har tagit mig friheten att reservera mig mot statsutskottets beslut i afseende på den af herr Pehr

Pehrsson i Andra Kammaren väckta motion. Framställningen är icke ny, den har varit före i riksdagen såväl 1893 som 1894 utan att kunna vinna bifall ens i denna kammare. Jag har således ingen förhoppning att den i år skall vinna bättre gehör; det oakadt har jag likväl reserverat mig och i dag begärt ordet, för att några ord åtminstone skulle sägas i denna fråga, hvilken jag anser vara af den vikt och betydelse, att den någon gång borde få sin lösning. Sjöfartsnäringskommitténs förslag af 1890 har hvilat hos regeringen, utan att någon af de utaf komitén föreslagna åtgärderna till sjöfartens fromma blifvit satta i verket. Att så är förhållandet förvånar mig icke heller, och jag vill ingalunda klandra regeringen därför, ty den har en gång framkommit med förslag till lättnad för sjöfarten, gående ut på att subventionera vissa sjöfartslinier, hvilket förslag emellertid icke tillvann sig Riksdagens bifall. Jag sade nyss att jag icke väntar mig, att det af motionären föreslagna sättet till sjöfartsnäringsens upphjelpande i dag skulle vinna framgång, men jag skulle dock önska, att en skrifvelse finge afgå till regeringen för att fästa dess uppmärksamhet på önskvärdheten af att konsulatafgifterna, om icke helt och hållet borttoges och återgäfves till de respektive fartygs-egarne, åtminstone till beloppet nedsattes. Jag har mig bekant, att den danska regeringen under de tio sista åren borttagit så betydligt af konsulatafgifterna, att man nästan kan säga, att de uti den danska statens tjänst anstälde konsulter och vice konsulter numera få tjena för blotta äran; jag har tänkt mig, att om vår regering skulle slå in på samma väg, borde det lända den svenska sjöfartsnäringsen till ej så liten båtnad.

Jag hörde visserligen i statsutskottet den invändningen göras, att man skulle störa unionskommittén i dess grannliga värf, och att man på denna grund borde för denna gång afslå en sådan vädjan till regeringen, som den motionen afser. För min del får jag säga, att jag ej kan fatta och förstå, att unionskommittén skulle i ringaste mån beröras af denna fråga. Ty det är ju helt och hållet en svensk åtgärd, som motionären förutsätter, då han föreslår att hvad som utbetalas i konsulatafgifter af svenska rederier borde kunna i någon form komma vederbörande skeppsegare till godo. Med stöd af denna min uppfattning i frågan anhåller jag om bifall till reservationen.

Herr Sanne: Under de senaste åren har ständigt inom Riksdagen uttalats den åsigt, att det vore nödvändigt att söka åstadkomma någonting till den betryckta sjöfartsnäringsens upphjelpande. men hittills har något i detta syfte icke åstadkommits, tvärtom har man från lotsverket hotats, till stor förbittring inom landet. med ytterligare pålagor att drabba denna näring, till dess säkrare ruin. Förra året motionerades om borttagande af lastpenningarne, men då afslog Riksdagen motionen på den grund, att dessas borttagande skulle till ²3 komma den utländske sjöfartsidkaren tillgodo. och man då allmänt ansåg att det skulle medföra större

*Ifrågasatt
lindring åt
den svenska
utrikes frakt-
farten.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
lindring åt
den svenska
utrikes frakt-
farten.*

fördel för vår sjöfartsnäring, om man efterskänkte konsulatafgifterna. Jag tror att något måste göras, och att Riksdagen icke alltid bör slå döförat till för denna viktiga gren af det svenska näringslifvet. Jag yrkar bifall till reservationen.

(Forts.)

Herr Fränckel: Då statsutskottets majoritet för sin del afslagit motionen i fråga, skedde detta hufvudsakligen på två skäl, det ena formelt, det andra rent praktiskt. Hvad det förmella skälet beträffar, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att såväl motionären som reservanterna hafva framhållit, att denna fråga om förändring af konsulatafgifterna eller dessas delvisa efterskänkande varit föremål för sjöfartskomiténs behandling och att detta komitébetänkande ännu är under pröfning hos Kongl. Maj:t. Att Riksdagen då nu skulle, om jag så får säga, gripa in i den pröfning, som här föreligger, och så att säga påvisa det af motionären påvisade sättet för frågans lösning, det torde väl höra till sällsyntheterna, om det ens någonsin förekommit; och redan af detta skäl har det syntts utskottets majoritet olämpligt att nu aflåta en så beskaffad skrifvelse som den ifrågasatta. Men dertill kommer, att, som man lätt kan finna, en rubbning i det sätt, hvar på konsulatafgifterna för närvarande utgå, låt vara genom kontant återbetalande, i allt fall innebure en förändring af det sätt, hvar på dessa afgifter tynga på sjöfarten, och detta måste verka störande på det arbete, unionskomitén för närvarande har under behandling. Då vidare inom utskottet blifvit upplyst, att jemväl denna fråga kommer att hos komitén, i hvad afser såväl svenska som norska fartyg, blifva föremål för pröfning, det under sådana förhållanden, säger jag, vore mindre lämpligt, om Riksdagen skulle finnas villig att i en fråga af denna vikt aflåta en skrifvelse på grund af en utredning, så knapphändig som den, hvilken motionären presterat.

Af detta skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Wijk: I likhet med den förste talaren har jag icke heller kunnat biträda statsutskottets hemställan. Sjöfartsnäringen synes allt jemt ha en förunderlig otur. Förra året, då fråga var om att afskaffa lastpeningarna, uttryckte Riksdagen, såsom många gånger förut, varma sympatier för saken, men dervid stannade det. Då framhölls, och, jag kan icke neka dertill, på goda skäl, att, till följd af sjöfartstraktaten, svenska staten skulle genom lastpenningarnas borttagande gå miste om 300,000 kronor, som inginge från utländska fartyg. I år har framkommit en annan motion i afsigt att underlätta vår sjöfart medelst att lemna ersättning åt svenskt fartyg för af detsamma vid svenskt konsulat i utlandet utbetalda konsulat- och expeditonsavgifter. Ja, äfven i år uttalar utskottet sina sympatier för den föreslagna lindringen, i det att utskottet säger, att det funnit syftet med motionen »behjertansvärdt». Det är onekligen ett vackert ord, men icke tror

jag, att vår sjöfartsnäring är dermed något hjälpt. Det har nu sagts, att man icke kunde eller borde i detta afseende göra något med hänsyn till de unionella förhållandena, som unionskomitén har till uppgift att utreda. Men jag kan för min del icke finna annat, än att motionen afser en uteslutande inre svensk angelägenhet, och lika litet som Sverige skulle kunna hafva något att invända mot ett norskt stortingsbeslut om återbetalande till norska sjöfarten af dess konsulat- och expeditionsafgifter, lika litet kan Norge hafva något att erinra, derest svenska Riksdagen fattade ett dylikt beslut.

På dessa skäl ber jag att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Björnstjerna: Att vår sjöfartsnäring, der så stora kapital äro nedlagda, och som gifver sysselsättning åt en så stor del af vårt lands befolkning, är och länge har varit betryckt, det lärer för oss alla vara bekant. Sedan några år har man sökt uppmuntra så godt som alla andra näringar genom att bereda dem tullskydd. Men detta har endast gjort sjöfartsindustrien ändå mera tryckt i följd af de tullar, som blifvit lagda på fartyg och nära nog allt, som hör till deras utrustning och proviantering. Inom Riksdagen har vid mångfaldiga tillfällen uttalats nödvändigheten af att äfven bereda vår sjöfartsnäring någon lindring, men dervid har det alltid stannat. Lastpenningarnas borttagande har flera gånger varit ifrågasatt, men då har, och ej utan skäl, anförts den betydliga förlust af statsmedel, som deraf skulle blifva en följd och som till största delen skulle komma utländska rederier till godo. Den af motionären nu anvisade utvägen skulle medföra en betydligt mindre utgift för statsverket, och hela beloppet skulle stanna hos våra egna rederier.

Konsulatafgifternas afskaffande eller nedsättande har länge utgjort ett önskningsmål icke blott i Sverige, utan äfven i Norge, men så länge den nuvarande konsulsstadgan är gemensam för båda länderna — och jag hoppas, att den alltid måtte så förblifva — kunna inga nedsättningar eller förändringar uti de i densamma stadgade afgifter vidtagas af det ena landet ensidigt, utan detta måste ske efter öfverenskommelse med det andra landet. Motionärens förslag deremot möter ej något hinder att genomföra, att nemligen fartygen betala dem alligande konsulatafgifter och sedan af statsmedel bekomma ersättning. Om jag icke minnes orätt, har norska Stortinget redan förra året beslutit detsamma hvad Norge angår, ehuru detta icke ännu blifvit satt i verket, emedan dessa afgifter gå till mycket högre belopp — en följd af Norges betydligare sjöfart, och Norges finansiella ställning icke medgifvit en så betydlig utgift. Motionärens förslag är saledes alls ingen utmaning mot Norge, såsom jag hört yttras, utan det är tvärt om alldeles i öfverensstämmelse med önskuingarna i Norge och hvad som redan, så vidt jag minnes, blifvit af Stortinget beslutadt. Ur unionel synpunkt förefaller det mig saledes, som om det skulle

*Ifrågasatt
lindring åt
den svenska
utrikes frakt-
farten.*

(Forts.)

Ifrågasatt
lindring åt
den svenska
utrikes frakt-
farten.
(Forts.)

vara särdeles önskvärdt, att äfven vi å vår sida vidtoge något liknande, hvilket skulle bidraga till frågans lösning. Det mäktiga partiet i Norge, hvilket utgöres af sjöfartens representanter, skulle då finna, att från svensk sida hinder icke mötte för dem att komma i åtnjutande af denna länge eftersträfvade förmån, som är så mycket nödvändigare, på det att våra fartyg måtte sättas i tillfälle att kunna täfla med de länders fartyg, hvilka icke behöfva betala några konsulatafgifter. Det är sannerligen icke för tidigt, att vi nu ändtligen uttala oss på ett sätt, som visar, att Riksdagen har något allvar med att söka bereda någon lindring åt vår sjöfartsnäring.

Detta oakadt vill jag icke yrka bifall till motionen, att Riksdagen skulle besluta en sådan ersättning åt rederierna, men da jag anser, att en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke lindring må kunna beredas den svenska sjöfarten, icke innebär något bröstgänges tillvägagaende, anhåller jag att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Tamm, Hugo: Lindring i sjöfartsnäringen skulle åstadkommas genom att man skulle besluta en skrifvelse, deri man skulle anhålla om att Kongl. Maj:t, vid förestående pröfning af ett redan för Kongl. Maj:t föredraget ämne, skulle iakttaga denna lindring för den svenska utrikes-fraktfarten. Men hvad nu sjelfva lindringen angår, har ju, så vidt jag vet, ingen menniska i Riksdagen ifrågasatt behovet af sjöfartsnäringens upphjelpande. Man har ock redan förut, och hvarje gång frågan förevarit, bestämdt uttalat, att svenska Riksdagen icke har något emot, att en sådan lindring sker, ehuru förut och hittills Riksdagen alltid har sagt, att den bör ske genom en nedsättning af de *gemensamma* konsulatafgifterna, således på den *lagbestämda* väg, på hvilken sådana unionella spörsmål pläga afgöras. Det är den ståndpunkt, Riksdagen alltid hittills intagit, och jag kan icke begripa, att ärendet skall påskyndas genom denna skrifvelse. Då nemligen Kongl. Maj:t vet detta, då Norge önskar detsamma och Sverige har uttalat detsamma, hvad vinner man då genom att afskicka denna skrifvelse? Saken har godkänts i norska Stortinget och ligger nu hos Kongl. Maj:t. Kongl. Maj:t är fullkomligt lika medveten om vår ståndpunkt som förut, nemligen att vi anse, att en nedsättning i de gemensamma konsulatafgifterna behöfves. För mig framstår åtminstone den lagstadgade utvägen vida mera rätt och lojal än den utväg, som här föreslås, och det af det skälet, att det är verkligen så, som den föregaende talaren sade, att dessa afgifter skola egentligen nedsättas efter ett *gemensamt* beslut rörande Sverige och Norge. Nu säger man: ja väl, men Sverige kan i detta fall gå den vägen, att det befriar *sinu* fartyg från dessa gemensamma afgifter genom att statsverket inbetalar dem till rederierna. Ja, men följderna är naturligen, att man gör ett slags premiering gent emot norska fartyg; och då måste Norge också sätta ned af-

gifterna för sina fartyg. Detta är visserligen icke något stort unionelt spörsmål, men jag får säga, att det synes mig ej vara nödvändigt eller lämpligt »under för handen varande förhållanden» att, så att säga, på en omväg söka nå ett resultat, om hvilket Kongl. Maj:t är fullt medveten, om hvilket Stortinget har uttalat sig, och om hvilket Riksdagen har uttalat, att den är fullkomligt med om att nedsätta dessa afgifter. Hvarför skall man då skrifva? Frågan ligger hos Kongl. Maj:t, och Kongl. Maj:t kommer ovilkorligen, då den tages i öfvervägande, att fästa afseende vid de uttalade önskningarna. Då behöfver man verkligen icke öka det stora antalet af skrifvelser. Det är helt enkelt på denna grund, som jag anhåller, att den föreslagna skrifvelsen icke måtte aflätas. Dessutom vill jag nu meddela, att Andra Kammaren har bifallit utskottets förslag med 94 ja mot 84 nej, som afgåfvos för reservationen, så att hela saken icke har något effektivt värde numera. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

*Ifrågasatt
lindring åt
den svenska
utrikes frakt-
farten.*

(Forts.)

Friherre von Otter: Jag skall icke säga många ord, helst som jag nu hör, att frågan redan är afgjord i Andra Kammaran. Men till de skäl, som af herrar Fränckel och Tamm blifvit anförda, vill jag foga två. Jag anser för min del, att när denna fråga blifvit bragt till den ståndpunkt, som den för närvarande intager, jag menar frågan om konsulatafgifternas nedsättande, så innebär en sådan utväg som den föreslagna alldeles otvetydigt en premiering. Herr Björnstjerna yttrade, att Stortinget skulle antagit något liknande som detta. Jag har sett att från vensterhåll har framhållits, att man borde göra det, men jag har icke sett, att det verkligen blifvit antaget. Således, om detta är en sorts premiering, och då denna fråga ligger före hos Kongl. Maj:t, och möjligen också kan beröras af unionskomitén, tycker jag, att det vore skäl att afhålla sig från att skrifva. Dessutom har ett annat skäl, och det är, att frågan är af alldeles för liten betydelse, för att vi skulle skrifva i densamma. Om jag jemför hvad konsulatafgifterna gå till i förhållande till bruttofraktinkomsten, så finner jag, att de icke uppgå till mer än en obetydlighet eller $\frac{1}{2}$ procent af denna inkomst. Inom afdelningen framhölls speciellt, att det var för den mindre sjöfarten, som man borde payrka denna skrifvelse. Undersöker jag då, hvilket belopp, som den mindre sjöfarten — fartyg under 50 ton — skulle vinna genom detta, och under antagande, att det belopp, som af motionären angifves sasom konsulatafgifter, eller 170,000 kronor, är det rätta, så finner jag, att för fartyg under 50 ton hela denna utgift belöper sig till 3,600 kronor. Under sådana förhållanden hemställer jag, huruvida, på den ståndpunkt frågan för närvarande befinner sig, det icke är skäl att icke bifalla denna skrifvelse.

Herr Wijk: Jag får uttala min glädje öfver att reservanternas i denna fråga fått på sin sida den högt ärade representanten på stockholmsbanken, som nyss hade ordet.

*Ifrågasatt
lindring åt
den svenska
utrikes frakt-
farten.
(Forts.)*

Herr Tamm har framhållit, att frågan redan ligger hos Kongl. Maj:t. Ja, det är sant, och sjöfartskomitén har också behandlat den. Men dess betänkande lemnades 1890 och har ännu icke varit föremål för Kongl. Maj:ts slutliga pröfning, ehuru vi äro inne på året 1896. Det synes sålunda, som om sjöfartens vänner få be-
manna sig med mycket tålmod, om de skola vänta sig något på den vägen.

Det har sagts, att frågan har fallit i Andra Kammaren. Ja, men det är icke något skäl, hvarför den skall falla äfven i denna kammare. Första Kammaren bör visa, att den verkligen vill göra något för sjöfartsnäringsen. Jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på förevarande moment yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den vid ifrågavarande punkt afgifna reservation.

Sedermera gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 1 mom. b) af sitt utlåtande n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid punkten afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—69;

Nej—33.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 15 och 18 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende. *Om utveckling af statens telefonväsende.*

Herr Björnin: Jag skall be att endast en helt kort stund få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk. I den plan rörande telefonväsendets utveckling, som framlades vid 1889 års riksdag, undantogs den nordligare delen af Norrland samt Gotland, emedan det ansågs, att telefonens utsträckning till berörda landsdelar skulle blifva alltför kostsam. Emellertid dröjde det icke mer än två år eller till 1891, innan regeringen åskade och erhöi, utöfver de 750,000 kronor, som beviljades 1889, ett ytterligare anslag till telefonledningarnas utsträckning ända till Haparanda. Gotland åter förblef lottlös och är så ännu den dag, som är. Nu, då meningen tyckes vara, att utsträcka de internationella ledningarna — vi hafva sådana icke blott till vårt broderland Norge, utan äfven till Köpenhamn — torde det kanske vara i sin ordning att något påminna om Gotland.

Samma skäl, som i 1891 års statsrådsprotokoll anfördes till förmån för telefonledningarnas utsträckning till de nordliga delarna af Norrland, synas äfven tala för deras utsträckning till Gotland. Äfven i sistnämnda aflägsna landsdel äro kommunikationerna besvärliga och otillräckliga, äfven der är, åtminstone tidtals, postgången sen och otillfredsställande samt ofta kräfvande människolif i storm och snöyra, hvilket sålunda der mer än på andra ställen nödvändiggör telefon- och telegrafledningars anläggning och i högre grad än annorstädes påkallar statens mellankomst. Äfven här gäller det att tillgodogöra sig en, om jag så må säga, löftesrik del af fäderneslandet, hvars befolkning af naturliga skäl ännu icke har tillräckliga medel att fylla behofven. Men då jag i dag första gången har äran att yttra mig i denna kammare, ber jag att särskildt i fråga om Gotland få betona ännu en omständighet.

Gotland ligger, såsom bekant, utomskärs. Man kan säga, att det ligger så äfven i politiskt afseende. För att minska den politiska centrifugalkraften — om jag får använda denna bild — och öka attraktionen, tror jag det vara klokt att, i stället för att amalgamera och inkorporera Gotland i kyrkligt eller militärt hänseende med andra landskap, hvilket endast sarar gotländingarnes nedärfda sjelfständighetskänsla — söka tillmötesgå deras berättigade önsknin gar, och en sådan berättigad önskan anser jag ligga i kommunikationsväsendets förbättrande.

Jag behöfver naturligtvis icke här i kammaren utveckla, af hvilken betydelse en telefonledning eller en telegrafledning (*reservkabel*) utöfver den nuvarande skulle vara i händelse af krig. Deremot ber jag — da jag hört detta skäl anföras mot en telefonförbindelse, att tekniska svårigheter skola lägga hinder i vägen derför — få nämna sasom ett faktum, att förra året telefonerades

Om utveckling från Visby till Borgholm, och att, enligt hvad min sagesman upp-
af statens gaf, försöken skulle hafva utfallit tillfredsställande.
telefonväsende.

(Forts.)

Jag vill emellertid icke i dag framställa något yrkande. Jag är nemligen viss om att, äfven om gotländingarne blifva de sista här i landet, som vinna inträde i Sveriges telefonnät, de åtminstone få behålla sin förtursrätt framför utländingarne.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets nedannämnda, den 15 och 18 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar, och

n:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändring af gällande bestämmelser rörande förräntandet af Hjelmare kanal- och slussverks reparationsfond,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 15 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 21, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor.

Punkterna 1—10.

Lades till handlingarna.

Punkten 11.

Hvad utskottet tillstyrkt bifölls.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets nedannämnda, den 14 och 15 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 13, i anledning af väckt motion om lagbestämmelser angående arfvode för utredning af dödsbo,

n:o 14, i anledning af väckt motion angående ändring i kongl. förordningen om fattigvården den 9 juni 1871, i fråga om hemortsrätt, samt

n:o 15, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 60 § i lagen angående våghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de under sammanträdet aflemnade kongl. propositionerna.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren atskildes kl. 3,35.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 21 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 2, i anledning af väckta motioner om nedsättning af stämpelafgiften å spelkort,

n:o 3, i anledning af väckta motioner om ändring af § 22 i kongl. förordningen den 24 maj 1895 angående vilkoren för försäljning af bränvin m. m.,

n:o 4, i anledning af väckt motion om upphörande af den personliga sjukvårdsafgiften, och

n:o 5, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

lagutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 17, i anledning af Andra Kammarens återremiss af viss del utaf utskottets utlåtande n:o 8, i anledning af justitieombudsmannens framställning rörande lösen för gravationsbevis,

n:o 18, i anledning af väckt motion angående utarbetande af en arrendelag, samt

n:o 19, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser rörande styrkande af hinderlöshet för ingående af äktenskap; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 1, i anledning af väckt motion angående meddelande af föreskrifter i syfte att vid slagt af husdjur minsta möjliga lidande måtte tillfogas djuren,

n:o 2, i anledning af väckt motion angående ändring af gällande bestämmelser rörande värnpligtiges rätt att utvandra, och

n:o 3, i anledning af väckt motion om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 19 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 7 och lagutskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 16.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,37 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*

Lördagen den 22 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Groll* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående upplåtelse till tomt för skolhus af ett område å Tierps södra häradsallmänning i Upsala län,

2:o) angående försäljning af förra komministerns bostället i Åls församling af Kopparbergs län,

3:o) angående aflösen af ett årligt lönebidrag till musikläraren vid allmänna läroverket i Linköping, och

4:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt läroverksadjunkten B. F. J. Aboms enka och barn.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtande n:o 7 a, i anledning af Kongl. Maj:ts under riksstatens sjette hufvudtitel gjorda framställning angående höjning af anslaget till kommerskollegium.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda betänkanden n:is 2—5.

Föredrogos och lades till handlingarna lagutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 17, i anledning af Andra Kammarens återremiss af viss del af utskottets utlåtande n:o 8 i anledning af justitieombudsmannens framställning rörande lösen för gravationsbevis.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 18 och 19

äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtanden n:is 1—3.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 19 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Herr von Ehrenheim: Jag anhåller att i några afseenden få fästa kammarens uppmärksamhet på det föreliggande statsutskottsförslaget.

Frågan om inrättande af en entomologisk anstalt väcktes af landtbrukskademiens, dertill närmast föranledd af en framställning från Östergötlands läns hushållningssällskap, och förslaget gick ut på att anstalten skulle förläggas till landtbruksakademiens experimentalfält, som i åtskilliga afseenden skulle vara ett för anstalten särdeles fördelaktigt läge. Framställningen kommunicerades med landtbruksstyrelsen, som föreslog den blifvande anstaltens ställande under styrelsens eget inseende samt att, ehuru många skäl talade för dess förläggande till landtbruksakademiens experimentalfält, lokal skulle i hufvudstadens närhet förhyras för en kostnad, som beräknades till 500 kronor om året. Hushållningssällskapens ombud hördes sedermera häröfver, om jag icke misstager mig, af landtbruksstyrelsen. Dessa ombud, som lifligt intrasserade sig för sjelfva saken, yttrade, att de tillstyrkte inrättandet af en entomologisk anstalt och förordade densammas förläggande till experimentalfältet, hvarigenom, och om, såsom en naturlig följd häraf, den ställes under landtbruksakademiens inseende, anstalten kunde draga fördel af å experimentalfältet redan befintliga institutioner. Kongl. Maj:t har nu afgifvit proposition i ämnet, dervid Kongl. Maj:t upptagit landtbruksakademiens förslag samt föreslagit, att institutionen borde förläggas till experimentalfältet. Nu har emellertid statsutskottet hemställt, att med bifall till saken i öfrigt — för hvilket tillstyrkande man bör vara statsutskottet mycket tacksam — institutionen måtte ställas under landtbruksstyrelsens förvaltning, samt att till sjelfva beslutet skulle tilläggas denna bestämmelse,

Anslag till en entomologisk anstalt.

Anslag till en
entomologisk
anstalt.

(Forts.)

hvilken således skulle komma att inskränka den frihet i afseende på anordningarna, som Kongl. Maj:t i sin proposition synes hafva tänkt sig. Jag ber därför att få fästa uppmärksamheten derpå, att experimentalfältet är en fran Djurgården afsöndrad lägenhet, som är till landtbruksakademien upplåten icke af kronan utan liksom alla andra, Djurgården tillhöriga lägenheter af Hans Maj:t Konungen på föredragning af riksmarskalksemetet. Landtbruksakademien, som erlägger ett årligt arrende, som vexlar mellan 800 och 1,000 kronor, bär naturligtvis ansvaret för värden af experimentalfältet samt har åtminstone hittills haft att bestämma öfver alla de institutioner, som der äro förlagda. Under sådana förhållanden kan det icke undgå att hos landtbruksakademien väcka någon tvekan att medgifva, att en anstalt dit skulle förläggas, som vore fullkomligt fristaende från akademien och stode under en helt annan styrelse. Jag är för min del fullkomligt öfvertygad, att om ärendet i denna del öfverlemnas till Kongl. Maj:t att med frihet och utan den begränsning, som alltid ligger uti ett i Riksdagens skrifvelse för ett anslags beviljande fastställt vilkor, afgöras, kommer Kongl. Maj:t att ordna denna sak på ett sätt, som blir för alla parterna tillfredsställande och som det äfven för akademien blir möjligt att ingå på utan att uppoffra allt för mycket af akademiens bestämmanderätt öfver experimentalfältet. Annorlunda blefve utan tvifvel förhållandet, om Kongl. Maj:ts handlingsfrihet begränsades genom ett i riksdags-skrifvelsen fastställt vilkor. För min del tillåter jag mig därför hemställa om bifall till statsutskottets förslag med utslutande af orden »under landtbruksstyrelsen stäld».

Herr Billing: Den siste ärade talaren har yrkat, att ur statsutskottets hemställan vid ifrågavarande punkt måtte utslutas orden »under landtbruksstyrelsen stäld». Jag anhåller att deremot få hemställa, att dessa ord måtte få blifva kvarstående, då de vid den förberedande behandlingen af detta ärende inom utskottet haft en mycket stor betydelse, så att jag verkligen, om Första Kammaren stryker dessa ord, befarar möjligheten att framställningen i sin helhet slutligen blifver af Riksdagen afslagen.

I den kongl. propositionen har behovet af en entomologisk anstalt framhållits, liksom en dylik anstalt äfven förordats af landtbruksakademien och landtbruksstyrelsen. Utskottet har dock icke af den kongl. propositionen fått fullt klart för sig, under hvilken myndighet meningen vore, att denna anstalt skulle komma att sortera. Deremot hade utskottets majoritet en alldeles bestämd mening derom, att densamma *borde* stå under landtbruksstyrelsens uppsigt och ledning; och skälet dertill var, att man från början ville alldeles bestämdt hafva uttalat den åsigten och fastställt, att den entomologiska anstaltens verksamhet skulle vara af praktisk natur, gå i rent praktiskt syfte samt endast, för så vidt som det vore nödvändigt för de praktiska arbetena, syssla med vetenskapliga undersökningar. Utskottet ansåg vidare, att denna

anstalts förläggande under landbruksakademien skulle åt densamma gifva en mera teoretiskt vetenskaplig än rent praktisk prägel; men att den skulle blifva af rent praktisk natur, derpå lade utskottets ledamöter den allra största, jag kan säga afgörande vikt. Utskottet förbisåg visserligen icke, att det för den blifvande anstalten vore önskvärdt och helsosamt, om den kunde förläggas till experimentalfältet, men utskottet ansåg det dock vara af så mycket mera öfvervägande betydelse, att anstalten blefve rent praktiskt anlagd, att, om man icke under denna förutsättning kunde få plats för densamma vid experimentalfältet, man snarare borde uppoffra denna sistnämnda förmån. Utskottet, som icke uttryckligen uttalat sig om önskvärdheten af en förläggning till experimentalfältet, har emellertid haft den förhoppningen, att, äfven om utskottets förslag bifalles, anstalten så smaningom skall komma att blifva förlagd till experimentalfältet, hvarvid det stödt sig derpå, att, då både landbruksakademien och landbruksstyrelsen äro angelägna att få anstalten till stånd, och båda afse landbrukets bästa, man väl kan hafva förhoppning om utfinnande af något sätt för sakens ordnande så, att anstalten komme att stå under landbruksstyrelsens ledning, men ändå i sin tid blefve förlagd till experimentalfältet.

Jag upprepar, hvad jag nämnde i början af mitt anförande, att inom utskottet hafva särskildt de i landtbruk kunnige och intresserade lagt synnerlig vikt på att den blifvande institutionen komme under landbruksstyrelsen, och för frågans framgång får jag anhålla, att kammaren måtte bifalla statsutskottets hemställan, till hvilket jag yrkar bifall.

Herr Nyström, Carl: Da jag sasom motionär i ämnet från förlidet ar naturligtvis på det varmaste är intresserad för inrättandet af en sådan anstalt, som den här föreslagna, kan jag icke neka till att jag blef något orolig, då jag hörde yrkande framställas om uteslutande af de ifrågavarande orden ur utskottets hemställan. Jag tror, att detta yrkande för sakens framgång är i högsta grad farligt, samt att utsigterna för anslaget beviljande i Andra Kammaren derigenom mycket skulle försvagas. Jag anser därför, att hvar och en som är öfvertygad om anslagets nytta och gagn — det har under det förflutna året tillkommit en hel mängd nya skäl för anslagets beviljande — att hvar och en, som på grund af allt detta önskar sakens framgång samt anslagets beviljande i Andra Kammaren, bör alldeles oförändradt vidhålla statsutskottets förslag.

För öfrigt instämmer jag i hvarje fall med hvad den föregående talaren yttrat.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *von Ehrenheim*, att kam-

Anslag till en
entomologisk
anstalt.
(Forts.)

Anslag till en entomologisk anstalt. (Forts.) maren ville bifalla utskottets hemställan med den ändring, att orden »under landtbruksstyrelsen stäld» uteslötes.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 5.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b).

Ifrågasatt nedsättning i anslaget till fiskerinäringens understöd.

Herr Billing: Sasom kammaren finner, hafva alla ledamöterna fran Första Kammaren i statsutskottet reserverat sig mot utskottets framställning i denna punkt, och jag anhåller därför att med några ord få redogöra för huru med saken förhåller sig.

Vid 1889 års riksdag höjdes anslaget till fiskerinäringen från 17,600 kronor till 42,000 kronor. och Riksdagen uttalade också då bestämdt, att dessa medel skulle i första hand användas i praktiskt syfte till fiskeriets befordrande. Motionären i Andra Kammaren, herr Ljungman, som är mycket ifrig och intresserad för det praktiska fisket, har ansett, att af detta anslag för rent vetenskapliga ändamal medel användts på sådant sätt, att derigenom fiskerinäringen blifvit i någon mån åsidosatt, och har därför väckt förslag om anslagets nedsättning från 42,000 kronor till 40,000, med uttrycklig bestämmelse derom, att det finge användas endast för praktiskt syfte i fiskeriets intresse.

Utskottet anser, att den af herr Ljungman befarade olyckan icke vore att befara, da Riksdagen redan uttalat sig i fragan, och har den bestämda åsigten, att Kongl. Maj:t icke lærer på något för fiskeriet skadligt sätt gå ifran bestämmelsen att anslaget i främsta rummet skall användas i praktiskt syfte, hvarför utskottet äfven afstyrker motionärens framställning. Men under förhandlingarna härom inhemtade utskottet, att af dessa 42,000 kronor under alla år efter 1889 endast en mindre del, aldrig öfver 27,000 kronor, utgått, och att följaktligen anslaget i dess helhet aldrig någonsin kommit till full användning. Utskottets pluralitet ansåg därför en nedsättning af detsamma kunna ske. På detta sätt skulle naturligtvis herr Ljungmans framställning om 40,000 kronor utan rätt att deraf lemna någon del till vetenskaplig forskning icke vinna afseende, ty man skulle endast få 35,000 kronor, men med bibehållen rätt att använda en del häraf för rent vetenskapliga undersökningar. Första Kammarens ledamöter ville emellertid icke vara med om en dylik nedsättning, och detta redan af formella grunder; man tyckte det vara något ovanligt att på detta sätt, utan föregående undersökning eller utredning, nedsätta ett anslag. Då vidare Kongl. Maj:t 1889 begärde

anslagets höjning till 42,000 kronor, förestälde man sig, att, äfven om det i sin helhet hittills icke behöft användas, det dock i en ganska snar framtid kan förekomma anledning till hela anslagets utgående. I allt fall har man ansett, att framställning om anslagets nedsättning borde framkomma från regeringen, som icke lär underlåta att göra en sådan, i fall den finnes vara befogad. Då nu härtill kommer, att, ehuru anslaget i sin helhet icke kommit till användning, det dock icke på något sätt förspilles eller förslösas, utan reserveras för kommande behof, hafva ledamöterna från Första Kammaren inom statsutskottet motsatt sig det nu föreliggande förslaget, och får jag därför anhålla, att kammaren måtte bifalla reservanternas hemställan, dock af formella grunder med den förändring, att en bestämd siffra upptages i yrkandet, som sålunda skulle i punkten b) innehålla:

att Riksdagen, med afslag i öfrigt å herr Ljungmans ifrågasvarande motion, må bestämma anslaget till fiskerinäringens understöd till 42,000 kronor.

Friherre Klinckowström: Jag kan på intet vis vara med om reservanternas förslag, icke ens i den modifierade form, hvori den siste värde talaren framstälde detsamma. När man ser på reservanternas förslag till beslut, pag. 55 i betänkandet, finner man verkligen, att dessa herrar hafva framställt rent af ett fatigdomsbevis hvad goda skäl beträffar. Om herrarne der läsa de skäl, som reservanternas afgifvit för sitt beslut, är det bara dessa två rader: »ej heller kan utskottet finna, att tillräckligt skäl blifvit af motionären anfördt för den af honom föreslagna nedsättningen i anslaget». Men här är icke fråga endast om en nedsättning i anslaget, utan det är fråga om någonting vida betydligare än den nedsättning i anslaget, som blifvit gjord af statsutskottets majoritet. Jag beklagar, att statsutskottets ledamöter från denna kammare, ingen nämnd och ingen glömd, så litet brytt sig om att anföra verkligt goda skäl för sitt förslag.

Om vi nu gå till sjelfva punkt. 5, så befinnes, efter den utredning som statsutskottet gjort, att under de fem åren 1890 till och med 1894, som det större anslaget. 42,000 kr., blifvit af Riksdagen beviljadt, hafva, mine herrar, endast utgått 127,770 kr. Anslagsbeloppet utgör under samma tid 210,000 kr. Således har under dessa fem år gjorts en besparing af 82,230 kr. Jag fragar: då vi hafva blott 8 månader mellan hvarje riksdag, hvarför skall man då för möjligen blifvande behof samla på hög penningar, som mycket väl kunde användas på bättre sätt? Jag finner det vara alldeles icke nödvändigt. Och när i medeltal under dessa år icke utgått mer än 25,554 kr. årligen för ifrågasvarande fiskerinäring, hafva årligen i medeltal besparats 16,446 kr., som icke alls blifvit använda för det afsedda ändamålet. Är det då för mycket, att Riksdagen, som ju bör afse, att besparingar göras å anslag, som påtagligen blifvit beviljade allt för höga, nedsätter anslaget med endast 7,000 kr. Det återstår i alla fall nära nog 9,000 kr. mer

*Ifrågasatt
nedsättning i
anslaget till
fiskerinäringens
understöd.*
(Forts.)

Ifrågasatt nedsättning i anslaget till fiskerinäringens understöd. än hvad hittills ärligen under de sista fem åren atgatt till ifrågasatt varande fiskerinäringens behof.

(Forts.)

Jag ämnar icke begära votering i denna fråga, ty jag är så visst öfvertygad, att Andra Kammaren kommer att bifalla utskottets förslag, emedan alla Andra Kammarens statsutskottsledamöter förenat sig om beslutet, och då det kommer till gemensam votering, vore det väl underligt, om det icke skulle finnas 30 å 35 ledamöter i kammaren, som skulle kunna votera för statsutskottets ifrågasatt varande beslut, grundadt som det är på rättvisa och billighet.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag i denna punkt.

Herr statsrådet Groll: Det är ju alldeles obestriddligt, att under de år, som förflutit, sedan detta anslag vid 1889 ars riksdag höjdes med icke mindre än ungefär 24,000 kr., anslaget icke blifvit på långt när taget i anspråk till det belopp, hvartill det då uppbringades; men för hvar och en, som med uppmärksamhet följt fiskerinäringen under dessa år, torde det vara alldeles tydligt, att intresset för denna näring varit i jemnt stigande. År 1889 befann sig ännu hela denna näring i så oordnad och utveckladt skick, att man icke kan säga, att landet kanske var fullt moget för den stora förhöjning i anslaget till fiskerinäringens understöd, som skedde, utan behöfde någon tid för att kunna ordna sig för de nya möjligheter till utveckling, som genom anslagsförhöjningen bereddtes. Det har under dessa år i nästan alla län visat sig en sträfvan att söka ordna fiskeriförhållandena. Man har i många län förenat sig om nya stadganden för fisket, gående ut på att söka på rationelt sätt främja näringen. Det har då smaningom uppstatt behof af tillsyn öfver fisket, och särskildt denna gren af verksamheten för fiskerinäringens befrämjande har utveckladt sig rätt mycket. För hvarje år tillkommer något nytt hushållningssällskap, som begär anslag för fiskeritillsyn. Så har det varit hvarje år, och i år har redan visat sig samma förhållande. Redan har för Kopparbergs läns hushållningssällskap i år beviljats ett anslag af 1,000 kr., och det är första gangen det länet inrangerats bland dem, som salunda söka ordna fiskeritillsynen. Jag tror, att just den omständigheten, att Riksdagen år 1889 höjde anslaget så betydligt, har i hög grad bidragit att uppmuntra ansträngningarna på fiskerinäringens område. Jag skulle derfor i högsta grad beklaga, om Riksdagen genom att nu nedsätta anslaget skulle förqväfva detta uppspirande intresse.

Dessutom kan jag nämna något, som icke finnes omförmäldt i statsutskottets betänkande, nemligen att anslaget för år 1895 anlåtats till ett belopp af 28,000 kr. Det är det högsta, som något år sedan 1889 ifrågakommit. Det finnes ingen anledning att antaga, att anspråken på anslag eller intresset i allmänhet för fiskerinäringen skola under detta år på något sätt förminska. Tvärtom har man en viss sannolikhet för att möjligen anslagets hela belopp detta år kan visa sig behöfvt. Ty om man utgår från den summa, som för år 1895 lyftats, nemligen 28,000 kr., är

att märka, att om den föreslagna förhöjningen i beloppet för fiskerassistenternas resor bifalles, skulle derigenom utgifterna ökas med 1,000 kr. Läger jag så dertill det Kopparbergs läns hushållningssällskap i ar tilldelade anslaget, uppgår summan af fullt antagliga utgifter för året till 30,000 kronor. Utöfver hvad nu nämnts ifrågasattes dels hos Kongl. Maj:t, dels hos landtbruksstyrelsen ytterligare bidrag för fiskeriändamål till, sammanlagdt med de två nyss nämnda posterna, omkring 23,000 kr. Alla dessa anspråk uppgå salunda till icke mindre än 50,000 kr., hvadan, om de alla äro förtjenta af bifall, något som dock ännu icke kan med visshet bedömas, anslaget skulle visa sig otillräckligt.

Detta allt visar, att i fråga om fiskerinäringen är man inne på ett område af verksamhet, som är stad i mycket stark utveckling, och man kan icke förklara, att krafven på understöd under de gångna åren icke varit så stora, på annat sätt, än att man behöft tid för att ordna sina fiskeriförhållanden här i landet. Nu tyckes man i många orter hafva kommit till en sådan punkt, och nu äro de flesta län så utvecklade i detta afseende, att de kunna tillgodogöra sig de medel, som staten kan bevilja dem.

Jag hoppas med detta hafva visat, att det vore beklagligt, om anslaget för närvarande skulle nedsättas.

Herr Odelberg, Theodor: Da friherre Klinckowström här uppträdt och yrkat nedsättning i det anslag, som utgår till fiskerinäringens understöd, har jag icke kunnat underlåta att på det lifligaste protestera mot hvad han yttrat.

Herr statsrådet Groll har påvisat, hurusom fiskerinäringen är från år gått framåt, derigenom att hushållningssällskapen allt mer och mer intressera sig för denna näring och anslå medel till densamma. Jag ber att få konstatera, att år från år allt flera hushållningssällskap komma in med begäran om bidrag från detta anslag. Men herr statsrådet nämnde icke ett attentat mot detta anslag, som är i görningen. Det har från vidt skilda håll till landtbruksstyrelsen inkommit klagomål öfver den förödelse, sälen, som numera mindre jagas än förr till följd af billigt pris å sälspäck, åstadkommer. Med anledning af dessa klagomål har landtbruksstyrelsen i skrifvelse till de hushållningssällskap, 14 till antalet, hvilkas områden sträcka sig till hafvet, begärt yttrande, hvilka åtgärder borde vidtagas för sälens efterhållande och huruvida dessa hushållningssällskap vore benägna att anslå medel för ändamålet. Den 1 februari i ar, då svaren skulle hafva inkommit, hafva de flesta hushållningssällskap besvarat denna skrifvelse så, att alla klaga öfver den förödelse, som sälen åstadkommer å fisken och fiskredskapen, och i allmänhet uttala sig för önskvärdheten af skottpenningars beviljande för dödande af säl. Man har äfven i åtskilliga hushållningssällskap anslagit medel för ändamålet, under förutsättning att äfven statsmedel kunde för ändamålet beviljas. Landtbruksstyrelsen har därför för afsigt att gå in till Kongl. Maj:t med en begäran om anslag för detta ändamål i samma mån

*Ifrågasatt
nedsättning i
anslaget till
fiskerinäringens
understöd.
(Forts.)*

Ifrågasatt
nedsättning i
anslaget till
fiskerinarin-
gens understöd.

(Forts.)

som hushållningssällskapen komma att anslå medel dertill. Jag vet naturligtvis icke, hvad Kongl. Maj:t kommer att fatta för beslut i det afseendet, men i fall Kongl. Maj:t gillar förslaget, skulle naturligtvis de erforderliga medlen äfven tagas af detta anslag.

Då redan förra året anslaget disponerades till 28,000 kr., och under detta år ytterligare ett hushållningssällskap tillkommit, som begärt anslag, och regeringen möjligen kommer att bevilja skottpenningar för säl, torde inom en ej allt för aflägsen framtid detta anslag komma att disponeras till betydligt högre belopp än hittills.

Friherre Klinckowström nämnde, att, då Riksdagen sammanträder årligen med endast åtta månaders mellanrum, det är lätt att i mån af behof skaffa penningar. Jag har funnit, att det går mycket lätt att rifva ned, men att det är mycket, mycket svårt att bygga upp. Att draga in på ett anslag går lätt, men att sedan vid behof åter få det höjdt, är deremot mycket svårt.

Jag ber att få yrka bifall till den framställning, som gjorts af herr Billing, eller att anslaget måtte bibehållas vid sitt nuvarande belopp. 42,000 kronor.

Friherre Klinckowström: Den siste ärade talaren måtte icke hafva studerat riksstaten för de sista åren, ty då skulle han hafva kommit till en helt annan åsigt, nemligen att Riksdagen brukar vara ganska frikostig, när det gäller både att gynna näringar och att främja vetenskaper och konst. Det förlöper ingen riksdag, utan att, jag må säga, Riksdagen är ganska generös i detta hänseende.

På grund af hvad den siste värde talaren yttrade om möjligen inträffande förändringar rörande den ifrågavarande fiskerinäringen och att då skulle behövas större anslag, vill jag säga, att jag tror att Riksdagen gör klokast uti att vänta, till dess Riksdagen från vederbörande myndighet, d. v. s. Kongl. Maj:t, får höra, huru dermed verkligen förhåller sig, och att Riksdagen då fattar det beslut, hvartill en sådan proposition kan föranleda.

Eftersom jag har ordet, skall jag begagna tillfället att bemöta en mening, som herr Billing uttalade, då han nyss hade ordet, nemligen att för att förändra ett anslag af denna beskaffenhet bör Riksdagen invänta en kongl. proposition. Det anser jag vara alldeles origtigt sagt, ty, mine herrar, Riksdagen har icke för ro skull ensam i sin hand att bestämma om rikets utgifter, och ansvaret träffar *ensamt* Riksdagen och icke Kongl. Maj:t, i fall nödiga besparingar ej iakttagas, när det kan ske, och här kan det bestämdt ske.

Jag kommer i håg från lang tid tillbaka — det var under gamla representationsskicket — att Kongl. Maj:t begärde anslag till ett nytt slags artilleri. Detta artilleri inrättades aldrig, men besparingarna användes i många år till landtförsvarets allmänna behof, hvilket Riksdagen icke hade afsett med det anslaget. Nu

skulle man ju kunna hafva väntat, att Kongl. Maj:t, såsom det hade varit Kongl. Maj:ts pligt, när anslaget icke användes för det ändamål, Riksdagen dermed afsett, anmält detta för Riksdagen. Så skedde dock icke, utan anslaget utgick långa, långa tider och användes till andra ändamål än det af Riksdagen dermed afsedda. Så skulle det kanske också kunna gå nu med detta anslag.

*Ifrågasatt
nedsättning i
anslaget till
fiskerinäringens
understöd.
(Forts.)*

Jag yrkar fortfarande bifall till statsutskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på det nu föredragna momentet yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Billings*, att kammaren, med afslag å herr Ljungmans ifrågasvarande motion, skulle bestämma anslaget till fiskerinäringens understöd till 42,000 kronor.

Härefter gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till herr *Billings* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 6—13.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Herr Ljungberg: I detta anslag ingår en ersättning för juridiskt biträde åt de svenska lapparne i Norge; men det har icke blifvit omnämndt, huru stort beloppet är, och icke heller är någon redovisning lemnad, hvarken i statsutskottets betänkande eller i den kongl. propositionen, för det sätt, hvarpå detta ombud skött sitt uppdrag. Arfvodet lär vara temligen drygt tilltaget (2,500 kr.), i synnerhet i förhållande till den nytta, ombudet gör. Som bekant äro förhållandena särdeles beklagliga der uppe i höga Norden. Lapparnes vanliga renvägar i Norge stängas, och för det minsta ohägn, deras djur göra, ädömas dem stora böter, under det att ersättning för den skada, som tillfogas lapparne från de norska nybyggarnes sida, vanligen uteblir. De böter, som ädömas lapparne, gå till ganska betydliga belopp, såsom man kan finna deraf, att under förlidet år bötes- och ersättningsbelopp af omkring 6,000 kr. voro anmälda till indrifning hos lapparne. Då man kände dessa bedröfliga förhållanden, sökte man från svensk sida råda bot derför i någon mån genom att anslå ett arfvode åt ett juridiskt ombud. Men detta ombud är norskt, och lapparne klaga, att han egnar mera omsorg åt sina egna landsmäns intressen än åt svenskarnes, hvilket ju icke är osannolikt. Då emellertid detta ombudsskap torde vara det bästa sätt, hvarpå man för närvarande kan hjälpa lapparne der uppe, har jag ingenting emot att anslaget fortfar, men det synes mig vara särdeles önskvärdt, att chefen för civildepartementet behagade tillse, att

*Ersättning för
juridiskt bi-
träde åt sven-
ska lappar i
Norge m. m.*

Ersättning för ett svenskt ombud i stället för ett norskt kommer att sköta de juridiskt bi- svenska lapparnes angelägenheter. För omkring ett år sedan, i tråde åt sven- april 1895, var en deputation från Lappland här nere och beklagade sig mycket öfver det oblida öde och de trakasserier, för Norge m. m. hvilka de der uppe voro utsatte, och de uttryckte då den önskan, (Forts.) att en svensk man, i stället för en norsk, skulle blifva deras ombud i Tromsö. För öfrigt har jag endast att tillstyrka bifall till det ifrågavarande anslaget.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkterna 15—35.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 19 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 16, i anledning af justitieombudsmannens framställning angående stämningstidernas förkortande m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 18 och 19 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 1, angående vilkoren för försäljning af bränvin, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda betänkande hemställt.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag dels till Riksdagens skrifvelse n:o 1, till Konungen, angående val af justitieombudsman och suppleant för honom; dels ock till Riksdagens förordnanden: n:o 2, för revisionssekreteraren m. m. A. F. Thollander att vara Riksdagens justitieombudsman; samt n:o 3, för revisionssekreteraren m. m. H. E. M. Bohman att vara Riksdagens justitieombudsmans suppleant.

Föredrogs, men bordlades på begäran Kongl. Maj:ts denna dag aflemnade nådiga proposition till Riksdagen, angående upplåtelse till tomt för skolhus af ett område å Tierps södra häradsallmanning i Upsala län.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, under dagen aflemnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående försäljning af förra komministersbostället i Åls församling af Kopparbergs län,

2:o) angående aflösen af ett årligt lönebidrag till musikläraren vid allmänna läroverket i Linköping, och

3:o) angående pension å allmänna indragningsståten åt läroverksadjunkten B. F. J. Åboms enka och barn.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Riksdagens sistlidna år församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning år 1894.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Weinberg* under tolf dagar från och med den 24 i denna månad.

Justerades sex protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts andra gången, skulle sättas sist å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 12,22 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
